

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta sociálních věd

Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra mediálních studií

Petr Vlasák

**List říšského protektora Böhmen und Mähren jako příklad německé
propagandy v Protektorátu Čechy a Morava**

Diplomová práce

Praha 2009

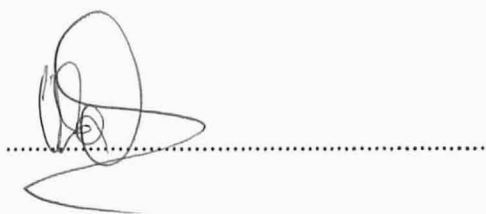
Vypracoval: Bc. Petr Vlasák
Vedoucí práce: doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.
Studijní obor: Mediální studia
Rok obhajoby: 2009

Hodnocení: velmi dobře

Opouští: Kájca Robert

Tuto diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím dále uvedené literatury. Za cenné rady především při vedení práce bych chtěl poděkovat paní doc. PhDr. Barbaře Köpplové CSc. Za další konzultace a pomoc při zpracování kapitoly o fotografiích pak panu PhDr. Otakaru Šoltysovi CSc.

20. 5. 2009

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom, positioned above a dotted line.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá, studiem a analýzou časopisu Böhmen und Mähren, který vycházel v letech 1940 až 1945. Cílem práce je studium manipulativních procesů nacistické propagandy, která byla v časopise otiskována. Součástí práce je studium archivních materiálů o osobách, které v časopise publikovaly.

Annotation

This thesis concerns the study and the analysis of Böhmen und Mähren periodical, issued between years 1940 and 1945. The aim of this thesis is study of nazi's manipulating processes published in Bohmen und Mahren periodical and the study of archival materials about the authors of this journal.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:

Příjmení a jméno diplomanta:
Vlasák Petr

Razítko	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd	
Došlo dne:	10 -06- 2008	-1-
C.J. 11771	Příloh: 2	Skartační heslo:
Přidělno	katedra mediálních studií IKSŽ UK FSV k rukám Doc. PhDr. Jana Jiráka, Ph.D.	

Imatrikulační ročník diplomanta:
 2007

E-mail diplomanta:
 petanisko@seznam.cz

Studijní program/studijní obor:
MEDIÁLNÍ STUDIA

Předpokládaný název práce v češtině:

Časopis Böhmen und Mähren jako příklad německé propagandy v Protektorátu Čechy a Morava

Předpokládaný název práce v angličtině:

Magazine Böhmen und Mähren as an example of the German propaganda in Protectorate Bohemia and Moravia

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2009

Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: *Mocnář, Karel, KMS IKSŽ UK FSV*):

doc. PhDr. Köpplová Barbara, CSc., KMS IKSŽ FSV UK

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (rozsah do 1800 znaků):

Předpokládaný cíl diplomové práce, původní přínos autora diplomové práce ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1800 znaků):

Studium propagandistických, manipulativních postupů a vlivu nacistické moci na území Protektorátu Čech a Moravy. Pokus o odpověď na otázku, komu byl časopis určen a zda mohl čtenáře získat a přesvědčit o nacistické ideologii.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Kapitola - Třetí říše a protektorát, 2. Kapitola - Postavení a zaměření tištěných médií a propagandy u nás, 3. Kapitola - Analýza časopisu Böhmen und Mähren

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

Časopis Böhmen und Mähren, Historická analýza, Tématická analýza textu a obrazových materiálů. Materiály z Archivu ministerstva vnitra a Národního archivu, popř. další.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Ferdinand Seibt - Německo a Češi : Kniha je uceleným pohledem německého historika na soužití Čechů a Němců. Autor nabízí čtenáři "spravedlivý" pohled na kontroverzní události společných dějin a snaží se věrohodně posoudit neslavné kapitoly vývoje česko-německých vztahů, především z období nacismu v Německu.

Tomáš Pasák - Soupis legálních novin, časopisů a věstníků v Českých zemích z let 1939 - 1945 : Kniha pojednává o protektorátním tisku, který samozřejmě nemohl být projevem svobodné vůle a speciálně jeho politická část byla součástí řízení protektorátního okupačního režimu. Legální tisk byl tak nástrojem a projevem vůle německých okupantů. Kniha vznikla na základě studia časopiseckého katalogu bývalé Národní a univerzitní knihovny v Praze, jejího konzervačního fondu a podrobného archivního výzkumu. Autor je významný český historik, který se ve své

práci orientoval na období nacismu a fašismu u nás.

Tomáš Pasák - Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945, Tomáš Pasák - Pod ochranou říše, Ottomeyer Hans - Kunst und Propaganda im Streit der Nationen 1930-1945, Bernays Edward - Propaganda, Pratkanis Anthony R. - Age of propaganda : the everyday use and abuse of persuasion, Chomsky Noam - Media Control : wie die Medien uns manipulieren, Jaroslava Eliášová, Tomáš Pasák - Heydrich do Prahy - Eliáš do vězení : Kniha pojednává o životním osudu generála A. Eliáše jako předsedy vlády v českomoravském protektorátu. Zároveň však poskytuje ucelený pohled na dobové poměry a atmosféru. Je společným dílem jeho manželky Jaroslavy Eliášové a českého historika Tomáše Pasáka.

Miroslav Moulis a Dušan Tomášek - K. H. Frank : vzestup a pád karlovarského knihkupce, Jan Kuklík - Dějiny 20. století, Goebbels Joseph - Deníky (ed. David Irving), Reichel Peter - Svůdný klam Třetí říše, Oravec, Radek - Nacistický koncept "zvrhlého umění", Jockheck Lars - Propaganda im Generalgouvernement : die NS-Besatzungspresse für Deutsche und Polen 1939-1945, Renčínová Pavla - Český protektorátní tisk za Reinharda Heydricha,

Jiří Doležal - Česká kultura za protektorátu : Tématem studií tohoto historika minulého století se stává české školství, písemnictví a film v letech nacistické okupace. Současně však kniha pojednává i o "kulturní" politice německého okupačního režimu za tzv. protektorátu. Kniha je souborem studií, jež vychází z odborné historické analýzy a vyšla až po autorově smrti v devadesátých letech minulého století.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Petr Šafařík; List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie; vedoucí dipl. práce Jan Křen - FSV UK, Praha, 2000

Petr Šafařík; List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie ; vedoucí práce Alena Míšková FSV UK Praha, 2003

Datum / Podpis studenta

16.

května

2008

Als Staatspräsident Dr. Hácha vor einem Jahre den weisen Entschluss fasste, die Geschicke seines Volkes vertrauensvoll in die Hand Adolf Hitlers zu legen und sich in die Schutz des Grossdeutschen Reiches zu begeben, zog er mit dieser Tat für alle Zeiten den Schlussstrich unter die verfehlte Politik von Versailles und zerbrach damit jene unglückliche Fehlkonstruktion, die Europa aus historisch gewachsenen Gegebenheiten willkürlich zerstückelt und bewusst einen dauernden Unruheherd in seiner Mitte geschaffen hatte.

Reichsprotektor Böhmen und Mähren Freiherr Konstantin von Neurath

Když se státní prezident Dr. Hácha před rokem rozhodl s plnou důvěrou vložit osud svého národa do rukou Adolfa Hitlera a pod ochranu Třetí říše, udělal tímto činem pro všechny budoucí časy konečnou čáru za pochybnou politikou versailleského systému a rozbil tím onu nešťastnou a chybnou konstrukci, která Evropu svévolně rozdělila z jejího historicky daného stavu a vědomě tak v jejím středu vytvořila ohnisko nepokojů.

Říšský protektor v Čechách a na Moravě svobodný pán Konstantin von Neurath (Böhmen und Mähren, 1940/ 1)

OBSAH

Seznam zkratk.....	10
1. Úvod.....	11
2. Metodologie a problematika práce.....	12
3. Třetí říše a vznik protektorátu.....	13
4. Karl Hermann Frank.....	16
5. List říšského protektora Böhmen und Mähren.....	27
5.1. Časopis Böhmen und Mähren.....	27
5.2. Vydavatel časopisu Böhmen und Mähren.....	28
5.3. Cílová skupina časopisu Böhmen und Mähren.....	29
5.4. Šéfredaktor časopisu Böhmen und Mähren Friedrich Heiss.....	30
5.5. Karl Hermann Frank a jeho pozice v časopise Böhmen und Mähren na základě korespondence šéfredaktora Friedricha Heisse.....	31
5.6. Forma a obsah časopisu Böhmen und Mähren.....	33
5.7. Finanční a materiální pozadí časopisu Böhmen und Mähren.....	35
5.8. Postavení a funkce časopisu Böhmen und Mähren.....	37
6. Autoři příspěvků v časopise Böhmen und Mähren.....	39
6.1. Autoři statí v časopise Böhmen und Mähren z neakademického prostředí.....	39
6.2. Německá (Karlova) univerzita v Praze a její členové ve vztahu k časopisu Böhmen und Mähren.....	40
6.3. Akademici v časopise Böhmen und Mähren.....	46
7. Propaganda.....	50
7.1. Propaganda v totalitních režimech.....	50
7.2. Propaganda v časopise Böhmen und Mähren.....	53
7.3. Propaganda v Böhmen und Mähren na příkladě statě K. H. Franka.....	55
7.4. Propagandistické fotografie v Böhmen und Mähren.....	59
8. Závěr.....	64
Archivy a knihovny.....	66
Seznam použité literatury.....	66
Příloha 1	
Příloha 2	
Příloha 3	
Příloha 4	

Seznam zkratk:

ČSR – Československo

DAP - Deutsche Arbeiterpartei (Německá dělnická strana)

DNSAP - Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei, (Německá národně socialistická strana dělnická)

FS - Freiwilliger Schutzdienst, (Dobrovolnická ochranná služba)

GESTAPO - Geheime Staatspolizei, (Tajná státní policie)

KSCĚ – Komunistická strana Československa

NSDAP - Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, (Národně socialistická německá dělnická strana)

SA – Sturmabteilung, (Útočné oddíly)

SD – Sicherheitsdienst, (Bezpečnostní služba)

SHF - Sudetendeutsche Heimatfront, (Sudetoněmecká vlastenecká fronta)

SdFK - Sudetendeutsches Freikorps, (Sudetoněmecký ochranný sbor)

SdP - Sudetendeutsche Partei, (Sudetoněmecká strana)

SS – Schutzstaffel, (Ochranný oddíl)

ROA - Ruská osvobozená armáda

1. Úvod

V dubnu roku 1940, více než rok po ustanovení Protektorátu Čechy a Morava a obsazení zbytku Československa německými vojsky, začíná z iniciativy vysokých nacistických úředníků v protektorátu vycházet časopis - List říšského protektora Böhmen und Mähren. Časopis vycházel od té doby skoro až do zániku protektorátu v únoru roku 1945.

Svou formou a obsahem se časopis orientoval na českomoravský prostor a především na jeho dějiny, kulturu a politiku.

Tento časopis se stal jádrem mé diplomové práce. Na jeho základě jsem se snažil o studium a analýzu manipulativních postupů a vlivů nacistické moci na území Protektorátu Čechy a Morava. Ve své práci se po analýze časopisu Böhmen und Mähren pokusím odpovědět na otázku, komu byl časopis určen a zda mohl svého čtenáře získat a přesvědčit o nacistické propagandě, která byla na jeho stranách o protektorátu a jeho dějinách rozšiřována. Otázku, kterou se pokusím v této práci zodpovědět, bude rozlišit druhy propagandy v listu říšského protektora.

2. Metodologie a problematika práce

Ve své práci jsem se soustředil na historickou analýzu časopisu *Böhmen und Mähren*, na studium samotného časopisu i jeho pozadí, o kterém jsem čerpal informace ve Státním ústředním archivu, fondu Státního tajemníka a fondu Úřadu říšského protektora, rovněž v Archivu bezpečnostních složek. Mým cílem bylo v časopise rozlišit kromě studia manipulativních postupů také okruhy témat, kterými se autoři statí v Listu říšského protektora zabývali. V tomto ohledu mi posloužila tematická analýza textu.

Při práci jsem postupoval následujícím způsobem. Po získání všech čísel časopisu *Böhmen und Mähren*, jsem si za pomoci kvantitativní analýzy vytvořil tabulky s žánry, kterým odpovídala náplň statí v časopise za všechna vydaná čísla. Následně jsem vyhotovil výsledky a poté, co jsem na jejich základě došel k různým zjištěním, jsem tato zjištění zapracoval do své práce. Kromě tabulky žánrů, jsem vypracoval i tabulku, která odpovídala četnosti příspěvků jednotlivých autorů v listu říšského protektora. Po vyhotovení tabulky a zjištění výsledků, jsem si k nejvíce otiskovaným autorům vyhledal materiály v archivech. Jako největší úskalí celé práce spatřuji ve sporadicitě existujících materiálů, které se dochovaly v archivech. K většině osobností, které v časopisu *Böhmen und Mähren* publikovaly, se dokonce žádné materiály nedochovaly. Je rovněž nutné dodat, že dochovaný materiál byl v mnoha případech veden na jinou osobu nebo z jiných důvodů, a informace o pozadí časopisu nebo jeho aktérech byly v těchto materiálech zmíněny jen okrajově. Rovněž odborná literatura se kromě výjimek o časopise nezmiňuje.¹ Nalezení odborné české literatury, která by se zabývala německou propagandou v Protektorátu Čechy a Morava, se opět ukázalo jako velmi obtížné. V mé práci mi napomohla rigorózní práce Petra Šafaříka z roku 2003, *List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie*, která se zabývala historiografií a detailním rozborem historických statí a historiků v časopise *Böhmen und Mähren*. Mezi literaturu, o kterou jsem se ve své práci opíral, a která se věnuje období protektorátu, bych jmenoval především Detlefa Brandese – *Češi pod německým protektorátem*, Tomáše Pasáka – *Pod ochranou říše*, Alenu Míškovou – *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu*, Ferdinanda Seibta – *Německo a Češi*, Miroslava Moulise a Dušana Tomáška - K. H. Frank: *Vzestup a pád karlovarského knihkupce* nebo Jana Gebharta a Jana Kuklíka – *Velké dějiny zemí koruny české*.

¹ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek - K. H. Frank, *Vzestup a pád karlovarského knihkupce*; V knize je pouze zmínka, že K. H. Frank začíná vydávat časopis *Böhmen und Mähren*; Jan Gebhart, Jan Kuklík – *Velké dějiny zemí koruny české XV. B. str. 40*, V knize je uveden odkaz k reklamě, která byla zveřejněna v časopise *Böhmen und Mähren*.

3. Třetí říše a vznik protektorátu

V době, kdy začíná vycházet časopis *Böhmen und Mähren* (duben 1940) jsou české země již více než rok pod německým protektorátem. V čele země stojí státní prezident Emil Hácha, který zemi 15. března 1939 (z donucení) „vložit pod ochranu“ vůdce Třetí říše Adolfa Hitlera. Zemi řídily německé úřady, které měl zastřešovat Úřad říšského protektora a osoba říšského protektora Konstantina von Neuratha. Zároveň významnou funkci státního tajemníka, druhé nejvyšší pozici po německém protektorovi, zastával bývalý poslanec československého parlamentu za SdP, německý rodák z Karlových Varů, Karl Hermann Frank.

Ve středoevropském prostoru byla již od středověku početná německá menšina a pohraniční oblasti, známe jako „Sudety“, byly převážně osídleny německým obyvatelstvem. Vzájemné soužití Čechů a Němců se v dějinách dvacátého století začalo komplikovat po rozpadu Rakouské monarchie a vzniku samostatného státu Československa.²

Po vyhlášení nové Československé republiky v říjnu 1918 němečtí obyvatelé vytvořili v „českoněmeckých oblastech“ a v „Sudetech“ tzv. zemská hejtmanství, kde si zřídili vlastní správu. Tím nesledovali nic jiného, než připojení části jižních Čech a jižní Moravy k německému Rakousku.³ Dlouhodobě však bylo jejich cílem přičlenění všech německých částí Zemí koruny české k nové německé republice. Čeští Němci se v té době odvolávali, stejně jako slovanské obyvatelstvo ČSR, k mírovému programu amerického prezidenta Woodrowa Wilsona⁴ a především k právu na sebeurčení.⁵ Češi se k požadavkům svých německých spoluobčanů postavili odmítavě. Státní hranice ČSR byla již jasně garantovaná dohodovými mocnostmi, a tak revoluční vláda nepovažovala za nutné s českými Němci vyjednávat. Revoluční vláda dokonce považovala každý odpor proti svým požadavkům za ilegální. Československá armáda obsadila do konce roku 1918 všechna německá jazyková území a zemské hejtmany zapudila do exilu. Poslední tečkou bylo násilné potlačení demonstrací za právo na sebeurčení 4. března 1918. Po zásahu československých vojáků zůstalo 54 mrtvých a více než stovka zraněných.⁶

² Ferdinand Seibt – Německo a Češi, str. 236

³ Ferdinand Seibt – Německo a Češi, str. 236

⁴ V lednu 1918 přednesl Woodrow Wilson Kongresu USA svůj program Čtrnácti bodů. V něm volal po otevřené diplomacii, svobodě v obchodu, celosvětovém odzbrojení a právu národů na sebeurčení. Právě tohoto práva se dovolávalo nově vzniklé Československo a sudetští Němci.

⁵ Ferdinand Seibt; Německo a Češi, str. 238

⁶ Ferdinand Seibt; Německo a Češi, str. 240

Německý experiment v pohraničí byl nadobro rozprášen, ale v lidských myslích zanechal mnoho nenávisti, kterou si lidé mezi sebou nesli po celou dobu trvání Československa až do vzniku protektorátu.

Ve dvacátých letech, v době ekonomického růstu, se situace uklidnila. Vzájemná nevraživost mezi národy začala eskalovat až po hospodářské recesi v třicátých letech a nástupu nacismu v čele s Adolfem Hitlerem v sousedním Německu.

Největší ranou pro Československo pak bylo odtržení jeho pohraničí, které bylo důsledkem Mnichovské konference z 29. září 1938. Jednalo se o dohodu, v níž evropské mocnosti zastoupené britským ministerským předsedou Nevillem Chamberlainem, francouzským premiérem Édouardem Daladierem, německým kancléřem Adolfem Hitlerem a italským vůdcem Benitem Mussolinim, souhlasily se zaborem československého pohraničí. Z Mnichovské dohody vyplývalo, že Československo musí do 10. října 1938 odstoupit pohraniční území státu následujícím zemím: Sudety Německu, východní část české oblasti Těšínska Polsku a jižní část Slovenska a Podkarpatské Rusi Maďarsku. Tehdejší Československo přišlo o 38 procent svého území (skoro 29 000 km²) s téměř 36 procenty tehdejšího obyvatelstva.⁷ Vyklizení pohraničí se týkalo především československé armády a státních úřadů.

Tento krok způsobil, že dosavadní československý prezident Edvard Beneš se vzdal své funkce a odešel do exilu. Na jeho místo nastoupil již zmíněný Emil Hácha. Německé Třetí říši však ani tento ústupek nestačil a jejím dalším cílem byly Čechy a Morava.

Když se 15. března 1939 Adolf Hitler rozhodl obsadit i zbývající části Československé republiky, mnoho z původního území Československa třicátých let již nezbývalo. O pás pohraničních území, o Sudety, přišla ČSR po Mnichovu a den před obsazením německou brannou mocí 14. března 1939 se odtrhlo území Slovenska v čele s katolickým knězem Jozefem Tisem jako prezidentem německého satelitního státu pod oficiálním názvem Slovenská republika.⁸

Téhož dne, kdy na Slovensku vznikl nový stát, na bývalou část Československa Podkarpatskou Rus vtrhla maďarská armáda, která ji postupně do 18. března obsadila. Československá vojska a bezpečnostní složky dostaly rozkaz ke stažení, během kterého ale ještě sváděly s maďarskými jednotkami urputné ústupové boje. Vyhlášením samostatného slovenského státu a obsazením Podkarpatské Rusi Maďary Československo zaniklo. Již 14. března 1939 vtrhly některé německé jednotky Wehrmachtu (branné moci) na území okolo

⁷ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 18

⁸ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 165

Moravské Ostravy, kde se střetly s československou armádou.⁹ Již dlouhou dobu se však v okleštěné republice zvyšovalo napětí a provokace německého obyvatelstva, které očekávalo brzké obsazení zbytku země německými vojsky.

Kvůli obavám z obsazení země odjeli prezident Emil Hácha a ministr zahraničí František Chvalkovský již 14. března do Berlína na audienci k Adolfu Hitlerovi. Ten je krátce před půl druhou v noci 15. března přijal a oznámil jim, že se rozhodl obsadit i zbytek českých zemí.¹⁰ Po četných výhrůžkách o krveprolití a bombardování českých měst v čele s Prahou, okolo čtvrté hodiny ranní, podepsali Emil Hácha i František Chvalkovský prohlášení německé a československé vlády, ve kterém souhlasili s okupací.¹¹ V tomto prohlášení se objevuje i známá věta o tom, že československý prezident klade osud českého národa a země s plnou důvěrou do rukou vůdce německé říše.¹²

Po obsazení země německými vojsky, přicestoval do Prahy 15. března i Adolf Hitler. Zamířil na Pražský hrad, kde v noci z 15. na 16. března, společně se svými spolupracovníky, formuloval výnos na „zřízení“ protektorátu.¹³ Výnos vůdce a říšského kancléře o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava byl pak oficiálně zveřejněn 16. března 1939, kdy vznikl protektorát.¹⁴

„Protektorát Čechy a Morava je autonomní a spravuje se sám. Svá výsostná práva přináležející mu v rámci Protektorátu vykonává v souladu s politickými, vojenskými a hospodářskými zájmy říše. Tato výsostná práva jsou vykonávána prostřednictvím vlastních orgánů a vlastních úřadů s vlastními úředníky.“ (Výnos vůdce a říšského kancléře o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava, článek 3)

Po vzniku protektorátu se nejvyšší funkcí v zemi stala již zmíněná pozice německého protektora, kterou zastával bývalý říšský ministr zahraničí, diplomat, Konstantin von Neurath. Z německé perspektivy byl protektorát důležitý především svým hospodářským významem a Češi jako dělníci v továrnách, které měly podporovat válečné úsilí Třetí říše.

⁹ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 23

¹⁰ Tomáš Pasák – Pod ochranou říše, str. 18

¹¹ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 172

¹² Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 25

¹³ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 178

¹⁴ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 26

4. Karl Hermann Frank

Nacionální socialismus je totalitní hnutí, to znamená, že ho zahrnují a tvoří všichni Němci a německý život jako celek. Často jsou vidět jen plynulé následky toho, že nacismus chce být výhradně politickou organizací dneška, která může působit v německém národě a na něj. Ten, kdo smí spolupůsobit na nové politické uspořádání Německé říše, cítí další rozhodující totalitní nároky hnutí. Totiž pohotovost a povinnost k úplnému převzetí německého historického dědictví.

(K. H. Frank - Čechy a Morava v Říši; Böhmen und Mähren 1940/ 1)

Karl Hermann Frank se narodil v Karlových Varech 24. ledna 1898 jako první syn do rodiny místního učitele na obecné škole. Karlovy Vary měly v té době více než 42 tisíc obyvatel a v době mládí K. H. Franka v letech 1910 až 1920 se počet obyvatel pohyboval mezi 52. až 53. tisíci obyvatel.¹⁵

Karlovy Vary byly také až do druhé poloviny 19. století ryze německým městem, po roce 1860 se však ve městě začala utvářet malá komunita Čechů, kteří získali v Karlových Varech práci a trvale se zde usadili. Těsně před první světovou válkou dosáhlo město nejvyššího počtu lázeňských hostů ve své historii. Například v roce 1911 se v Karlových Varech léčilo více než 70 tisíc osob.¹⁶ Během studia na základní škole K. H. Frank nijak nevynikal, ale díky intervenci svého otce, nechyběl na místním klasickém gymnáziu.¹⁷ Po vzoru svého otce mladý K. H. Frank chodil do karlovarského německého tělocvičného spolku, obdoby českého Sokola. Už jako dítě jevil podle pozdějších svědectví svých učitelů známky pyšné, panovačné a vzpurné povahy. Ve svých čtrnácti letech se stal jedním ze zakládajících členů „Wandervogel“¹⁸, německé mládežnické organizace, která byla založena na vůdcovském principu.

Povaha i hodnoty mladého Karla Hermanna Franka byly formovány německým prostředím, ve kterém před první světovou válkou vyrůstal a zároveň silným vlivem nacionalisticky orientovaného otce, od kterého K. H. Frank přijal sudetoněmecký nacionalismus stejně jako pangermanismus za své. Co nebylo německé, nebylo správné.¹⁹ V roce 1918 začíná K. H.

¹⁵ ČSÚ, Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005

¹⁶ www.karlovy-vary.cz

¹⁷ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek - K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 14

¹⁸ Wandervogel – volně přeloženo jako sdružení „stěhovavých ptáků“ nebo „toulavých ptáků“ byla německá obdoba českého skauta

¹⁹ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 16

Frank neúspěšná studia práv na Německé univerzitě v Praze, kterou po čtyřech semestrech opouští.

Po vzniku ČSR sympatizuje s pokusem o odtržení pohraničních sudetských území od nové republiky a jejich připojení k sousední německé říši. To bylo logickým vyústěním nacionalistické výchovy a prostředí, kde se mladý Frank pohyboval. Po tvrdém a krvavém potlačení všech sudetských snah o autonomii a vlastní samosprávu armádou nové Československé republiky se výrazně prohlubuje Frankova averze vůči všemu českému a především vůči českému státu.

V roce 1923 po několika letech strávených na úřednických postech ve Vítkovických železárnách, správě města a Duchcovsko-podmokelské dráhy, opouští K. H. Frank své místo u železnice, kde pracoval doposud a stává se knihkupeckým učněm v saské vesnici Hartenstein u firmy Erich Matthes. Po vyučení pracuje ještě nějaký čas u Ericha Matthese. V roce 1926 od něj odchází a vrací se do Čech. Zamíří do Lokte, kde si zřizuje malé knihkupectví pod názvem Dům pro knihu a umění Chebska.²⁰ V obchodě se novému knihkupci příliš nevede a dostává se rychle do finanční tísně. V téže době ale dočasně vstupuje do místní organizace Deutsche Nationalpartei (1929) a stává se také vedoucím politického školení loketského cvičebního spolku. I přes veškeré těžkosti, je toto praxe, která se mu bude později velmi hodit při vydávání „jeho“ propagandistického časopisu Böhmen und Mähren. V roce 1931, po té, co zkrachoval v Lokti, přesouvá se K. H. Frank do rodných Karlových Varů a tam si opět otevírá knihkupectví a nakladatelství v ulici U Vřídla. V lázeňském městě se angažuje v tělocvičném spolku a u „starších toulavých (stěhovavých) ptáků“²¹ a dalších spolků, jež spojují Němce v Československu.

„Frank byl vždy nesrdečný a zlý člověk,“ prohlásil o něm v třicátých letech jeho přítel z dětství Emil Heilinggötter.²² V karlovarském knihkupectví vycházejí knihy Frankova mladšího bratra Ernsta Franka, který píše o dějinách sudetských Němců v Čechách. Knihy nesly názvy „Sudetoněmecká obecní politika nebo Stručné dějiny sudetoněmeckého osídlení.“ Jinak se ale nakladatelství a knihkupectví po finanční stránce opět nedařilo. O to víc se K. H. Frankovi ale dařilo na veřejných vystoupeních a při protičeské kampani, kterou neúnavně vedl.

²⁰ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 23

²¹ Wandervogel

²² Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 27

V roce 1933 zakládá Frank v Karlových Varech první místní skupinu Sudetendeutsche Heimatfront (SHF) a stává se jejím zaměstnancem.²³ Tato strana se oficiálně tváří jako loajální k Československé republice, ve skutečnosti se ale bude snažit o její rozbití. V roce 1934 se Frank stává vedoucím agitačně propagačního oddělení SHF.²⁴ Kromě toho ještě převzal jako šéfredaktor časopis Die Rundschau.²⁵

Jeho kariéra profesionálního politika ve straně rychle stoupá. Možná i díky tomu, že několik čelních představitelů SHF je na pár týdnů zadrženo českými úřady. V roce 1935 se SHF chystá na volby do československého parlamentu. Na konci dubna 1935 se také přejmenovává na Sudetendeutsche Partei (SdP).²⁶ Po volbách s 1 249 000 hlasy se SdP stala nejsilnější stranou v Československu.²⁷

Pro samotného K. H. Franka to znamená, že se stává poslancem Československé republiky a vedoucím poslaneckého klubu SdP.

Mezi léty 1936 a 1937 píše K. H. Frank knihu Sudetští Němci v boji a nouzi, která je jedním velkým propagandistickým projevem jeho nenávisti k češství a republice a lásce ke všemu německému. V Československu je rozšiřování jeho publikace zakázáno, právě kvůli tomu, že kniha je plná polopравd a štvání proti republice. K. H. Frank v ní vykládá špatné sociální postavení sudetských Němců jako výsledek záměrně směřované nenávisti Čechů a celé státní politiky.²⁸

Během roku 1936 dochází také k utužování kontaktů mezi říšskými nacisty a jejich druhy ze sudetských území Československa. Frankova stranická kariéra se již dostala tak daleko, že je v roce 1937 oficiálně jmenován Henleinovým zástupcem.²⁹

²³ Sudetendeutsche Heimatfront (SHF) - Sudetoněmecká vlastenecká fronta byla strana, kterou založil v Aši Konrad Henlein, aby sdružovala především členy DNSAP a DAP, sudetské obdoby Nacionálněsocialistické dělnické strany Německa (NSDAP). Proti DNSAP začaly v roce 1933 podnikat československé úřady příslušné kroky, protože ostře vystupovala proti republice a hlásila se k Hitlerovi. Její představitelé raději stranu rozpustili a „přešli“ do SHF. Ta od začátku „spolupracovala“ s Hitlerovským Německem a Hitler sám posvětil jako jejího předsedu právě Henleina.

²⁴ Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 899

²⁵ Hlavním tiskovým orgánem SdP byl právě týdeník Die Rundschau (Rozhled), který K. H. Frank převzal. Od roku 1935 pak místo hlavního tiskového orgánu převzal deník Die Zeit (Čas), Archiv bezpečnostních složek, 301-65-2, Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 902

Miloslav Moulis, Dušan Tomášek - K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 45

²⁶ Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 906

²⁷ Sdp obdržela 67,4 % hlasů všech německých voličů, Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 893

²⁸ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek - K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 59

²⁹ Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 899

Po jmenování do funkce druhého nejmocnějšího muže strany se poslanec K. H. Frank vzdává křesla šéfa poslaneckého klubu SdP. Od té doby působí jako jakási spojka mezi všemi složkami strany, Prahou a Konradem Henleinem.³⁰

V únoru 1938 se poprvé ve veřejném projevu ujímá říšskoněmecký kancléř Adolf Hitler sudetských Němců, jeho projev je směřován na Němce, kteří žijí v Rakousku a Československu. Mluví o utlačování a trýznění jeho soukmenovců a prohlašuje, že Německo má zájem na ochraně těchto občanů. V březnu téhož roku zabírají německá vojska Rakousko a vzniká tak Velkoněmecká říše.

Sudetští Němci v čele s Konradem Henleinem a K. H. Frankem se od této chvíle nesnaží již o autonomii, ale o přímé rozbití republiky. V pohraničí se stupňuje napětí a členové SdP se neustále snaží vyvolat ozbrojené srážky s policií a útočí na české obyvatelstvo nebo na německé antifašisty.

Koncem dubna je svolán sjezd SdP do Karlových Varů, na kterém 24. dubna přednese Konrad Henlein osm bodů, které požaduje od československé vlády, a které vejdu ve známost jako Karlovarské požadavky. V nich henleinovci žádají vlastní samosprávu, uznání německé národní skupiny za právnickou osobu nebo například aby na německém územní byli jen němečtí veřejní zaměstnanci a samozřejmě právo na přiznání k německému světovému názoru. To v té době znamenalo přihlášení se k národnímu socialismu.³¹ K. H. Frank jako zástupce Konrada Henleina se výrazně podílel na formulaci všech osmi bodů.

O necelý měsíc později, v polovině května 1938, zakládá K. H. Frank v Chebu, který je „hlavním městem“ SdP, obdobu německých SS nebo SA pod názvem Freiwilliger Schutzdienst (FS). Velitelem FS se stává šéf SdP Konrad Henlein, tyto oddíly jsou polovojskovou údernou složkou Sudetoněmecké strany.

V květnu však ČSR provádí částečnou mobilizaci, která alespoň na chvíli zklidňuje napjatou situaci v pohraničí.

Během prvních letních měsíců se druhý nejvyšší muž Sudetoněmecké strany podílí na vzniku tajného tzv. Grundplanung O. A., což byla v podstatě obdoba Hitlerova Fall Grün³² na likvidaci Československa vojenskou silou. Sudetský plán počítal s připojením českých zemí k Německu, pouze s němčinou, jako úřední řečí, sudetoněmeckým místodržícím v Praze, nebo s odstraněním všech bývalých legionářů. Kromě této tajné činnosti proti republice se K. H.

³⁰ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 61

³¹ Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, str. 896

³² Fall Grün (případ zelený), byl nerealizovaný plán německého vrchní vojenského velení k útoku na Československo již z roku 1937. Plán byl několikrát upravován podle aktuální politické situace. Počítalo se v něm s pomocí SdP a jejích polovojskových jednotek. Jeho poslední realizaci zabránila až Mnichovská dohoda.

Frank také čile schází se zahraničními novináři, především britskými, a neustále je informuje o velmi špatném stavu a zacházení se sudetskými Němci v Československu.³³ Celé léto 1938 je ve znamení zesílených vyjednávání mezi sudetskými Němci a československou vládou, a zesilující politické krize ve střední Evropě, která vrcholí až Mnichovským diktátem na konci září.

Ještě než se sejdou hlavy čtyř států na konferenci v Mnichově, prchá K. H. Frank kvůli vyhrocené politické situaci do Německa. Organizuje totiž v Chebu v polovině září (14. září) „obranu“ dvou hotelů, kde je sídlo chebské SdP proti policejní prohlídce. Z tohoto incidentu se vyvine přestřelka mezi československými úřady a henleinovci. Na K. H. Franka a Konrada Henleina je posléze vydán zatykač, a proto prchají za hranice do Německa.³⁴ V polovině září se z uprchlých členů SdP a FS v Německu formuje Sudetendeutsches Freikorps (SdFK). Velitelem je opět jmenován Konrad Heinlein a jeho zástupcem K. H. Frank.³⁵ Z praktického hlediska byl ale skutečným vůdcem této polovojenské teroristické organizace, která podnikala menší útoky na československém území, právě K. H. Frank.³⁶

Po odstoupení pohraničí v důsledku Mnichovské konference počátkem října 1938 vítá Karl Hermann Frank německého vůdce Adolfa Hitlera v Karlových Varech. O měsíc později K. H. Frank, nyní již v hodnosti SS-Brigadeführera³⁷, organizuje v nové župě Velkoněmecké říše volby do říšského sněmu a je zvolen jeho poslancem.

Když německá vojska zaberou i zbytek okleštěné Československé republiky³⁸, je K. H. Frank 18. března jmenován Hitlerem německým státním sekretářem pro Protektorát Čechy a Morava.³⁹

V této nové funkci K. H. Frank nadále neúnavně pracuje na svém kariérním postupu a stává se tak jedním z nejmocnějších mužů v protektorátu. Během svého působení v Praze se snaží o diskreditaci osoby říšského protektora v Čechách a na Moravě, svobodného pána Konstantina von Neuratha, aby získal jeho místo.⁴⁰ Ve svém úřadu je maximálně tvrdý a nekompromisní v jakémkoli postupu proti českému obyvatelstvu.⁴¹

³³ Například Ward Price z Daily Mail „se shodoval s názory SdP na tzv. sudetský problém a ty tlumočil“ do světa.; Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 99

³⁴ Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 111

³⁵ Tomáš Pasák – Pod ochranou říše, str. 53

³⁶ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 116

³⁷ Říšský vůdce SS Heinrich Himmler jmenuje K. H. Franka do této hodnosti až 17. ledna 1939, ale s platností již od 1. listopadu 1938. Miloslav Moulis – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 144

³⁸ 15. března 1939

³⁹ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 148

⁴⁰ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 38

⁴¹ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 38

Například na počátku června tvrdě zasahuje v Kladně po zastřelení podnapilého německého strážmistra pořádkové policie, Wilhelma Kniesta, v noci ze 7. na 8.⁴² června. Jako odvetu nařídí státní tajemník pozatýkat tři sta občanů a sto z nich posílá do koncentračních táborů. Uzavírá také všechny veřejné místnosti v Kladně a vyhlašuje zde stanné právo. Politickým protivníkem se K. H. Frankovi postupně stává také ministerský předseda protektorátní vlády generál ing. Alois Eliáš, který mu mnohokrát oponuje a snaží se zmírnit dopady nacistické vlády na české země.

Po vypuknutí války v září 1939 nechá K. H. Frank pozatýkat přes dva tisíce českých občanů, převážně inteligence, o kterých si myslí, že by mohli být pro režim nebezpeční, skoro polovinu tvoří bývalí legionáři.⁴³ Za nespolehlivé osoby byli pokládáni příslušníci Sokola, legionáři, prominentní osobnosti bývalých levicových stran, členové Národního souručení a jiných protektorátních institucí, které nebyly nakloněny říši.⁴⁴ Při demonstracích 28. října nařídí osobně státní sekretář se vši silou demonstrace potlačit. Během těchto nepokojů je smrtelně raněn student medicíny Jan Opletal. O pár dní později, 9. listopadu, je K. H. Frank vůdcem povýšen na SS-Gruppenführera, což se přibližně rovnalo vojenské hodnosti generálporučíka. Po Opletalově smrti však dochází k dalším protiněmeckým demonstracím. Frank proto nařídí razie a zatýkání na studentských kolejích.

„Povstání je potlačeno, česká pseudointeligence bude vyhlazena a vy budete ráno zastřeleni. Učinil jsem opatření, aby studentské koleje byly dobyté, vyčištěny a vaši kolegové zatčeni.“

Takto, na základě poválečné výpovědi jednoho ze zatčených studentů Karla Sonntaga, vyhrožoval Karl Hermann Frank zadrženým studentům během výslechů na ústředí Gestapa v Petschkově paláci Praze.⁴⁵ Zatýkání studentů se dokonce účastnil K. H. Frank osobně. Tyto události nakonec vyústily k uzavření českých vysokých škol v roce 1939.

V dubnu roku 1940 začíná vydávat svůj časopis se stejným názvem, jako nese protektorát, Böhmen und Mähren.

Koncem srpna téhož roku předkládá Frank s von Neurathem Hitlerovi plán na likvidaci českého národa. Frank se domníval, že protektorát není konečným vyřešením státoprávních poměrů Čech a Moravy uvnitř Velkoněmecké říše.

⁴² Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 97

⁴³ Za celé Frankovy vlády bude zatčeno 9723 legionářů a 4531 jich bude umučeno nebo popraveno. Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 196

⁴⁴ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 306

⁴⁵ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 202

„Cílem říšské politiky v českém a moravském prostoru musí být naprostá germanizace země a lidí. Jsou jen dvě možnosti. První, vystěhování sedmi milionů Čechů, není prozatím proveditelná. Zbývá tedy druhá možnost, část Čechů poněmčít. Ostatní budou postupně vysídleni, nebo vyhubeni. Dělnictvo bude germanizováno tak, že bude posláno na práci do Německa. Těmto dělníkům pak již nebude umožněn návrat zpět.“

(K. H. Frank, konference z 9. října 1940 na zaměření německé politiky v českých zemích)⁴⁶

Válka, kterou v té době Německo vyhrávalo, přinášela podle Franka na jedné straně pro germanizaci českých zemí dobré podmínky, ale na straně druhé válečná výroba a potřeba českých dělníků germanizační proces brzdila.

V dubnu 1941 nařizuje státní sekretář, aby do budoucna mohlo z tzv. obecných škol postoupit do měšťanských pouze 35 procent žáků. V praxi to znamenalo, že většina dětí pak měla pouze pětileté základní vzdělání. Byl to jeden z kroků, kterým K. F. Frank sledoval germanizaci českého území.⁴⁷

V roce 1941 se také stupňují akce československého odboje a vzrůstají protiněmecké akce. V reakci na vzrůstající problémy v protektorátu je v září odvolán ze své funkce dosavadní protektor Konstantin von Neurath. Na jeho místo nastupuje Hitlerem jmenovaný zastupující říšský protektor, šéf Hlavního říšského bezpečnostního úřadu, SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich.

Svůj příjezd do Prahy si nový nejvyšší muž protektorátu naplánoval na 27. září, v tento den je také zatčen předseda vlády generál ing. Alois Eliáš.⁴⁸ Reinhard Heydrich nechá zavést v protektorátu stanné právo a okamžitě rozpoutává vlnu zatýkání, procesů a poprav, na kterých se K. H. Frank ochotně spolupodílí.

Zinscenovaný proces s bývalým předsedou vlády Eliášem končí 1. října 1941 rozsudkem smrti.

O pár dní později, 8. října, je zakázána Československá obec sokolská a stovky jejích členů zahynou v německých koncentračních táborech. Na konci listopadu 1941 začínají i v protektorátu první deportace židů do koncentračních táborů. Jako první přestupní stanice je čeká Terezín. Státní sekretář se během podzimu 1941 snaží co nejvíce vyhovět svému novému představenému a zabývá se přípravou administrativní reformy v protektorátu.

⁴⁶ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 213

⁴⁷ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 215

⁴⁸ Tomáš Pasák – Generál Alois Eliáš a odboj, str. 27

Ta se oficiálně projeví 19. ledna 1942, když je jmenována nová protektorátní vláda a zrušeno stanné právo. V novém kabinetu je již méně ministrů, ale je doplněn o aktivistu Emanuela Moravce. Již tak malou moc protektorátní vlády v únoru okleští prakticky na nulu.⁴⁹ Na konci února ve Veletržním paláci otevírá výstavu Sovětský ráj, kde odsoudí jak poměry v SSSR, tak politické špičky první Československé republiky. Během jara se dvojice Reinhard Heydrich – K. H. Frank zaslouží o vznik tzv. Kuratoria pro výchovu mládeže⁵⁰, které by podle Frankových představ mělo usměrňovat výchovu a směřování české mládeže. Dozorem nad kuratoriem je pověřen ministr Emanuel Moravec.⁵¹

Po atentátu 27. května 1942 na říšského protektora Reinharda Heydricha⁵² vyhláší K. H. Frank stanné právo nad celým protektorátem a zahajuje represe. Ve vlně odplaty jde až tak daleko, že se osobně 10. června účastní likvidace obce Lidice.⁵³ O osm dní později nařizuje dobytí kostela, v kterém jsou ukryti parašutisté, jež spáchali atentát na Heydricha.

Zastupující říšský protektor umírá 4. června a na jeho místo přichází SS-Oberstgruppenführer a šéf pořádkové policie Kurt Daluege, který opět ve funkci K. H. Franka předběhl.

V případě, že by se nepovedlo pachatele atentátu dopadnout, měl Frank v plánu nechat pozatýkat deset tisíc Čechů, převážně inteligence, kteří by mohli být pro Říši potenciálně nebezpeční, a zastřelit je.⁵⁴

Den po dobytí kostela je popraven i bývalý předseda vlády generál ing. Alois Eliáš, který byl od svého rozsudku v říjnu roku 1941 držen ve vězení.

Během dalších měsíců a na jaře roku 1943 „bojuje“ K. H. Frank hlavně na propagandistické frontě. S množícími se porážkami německých armád v severní Africe a především u Stalingradu, je Frankovo jednání stále agresivnější a jako odplatu za různé projevy československých státníků v zahraničním rozhlase, nechává zatýkat české intelektuály a přátele prezidenta Beneše, kteří jsou posláni do koncentračních táborů. Ve většině případech jakéhokoli přestupku, sabotáže nebo protiněmecké akci, když nemůže dopadnout viníky, uplatňuje systém kolektivní viny. Za mnoho lehkých přestupků je Frankem nařízen trest smrti.

⁴⁹ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 261

⁵⁰ Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV. a, str. 537

⁵¹ V časopise Böhmen und Mähren 1944, sešit 1/2, je E. Moravcovi uveřejněna stať (německy), v které se zabývá postavením Kuratoria pro výchovu mládeže a celkovým pojetím mládežnického hnutí v protektorátu. Především „použitelnosti“ a účelem mládeže ve prospěch říše.

⁵² Atentát na Reinharda Heydricha (krycí název operace Anthropoid) byla operace československých výsadkářů za, která provedla atentát na Reinharda Heydricha. Atentát byl proveden 27. května 1942 v Praze-Libni dvojicí československých výsadkářů Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem, kteří byli pro tento úkol speciálně vycvičeni ve Velké Británii.; Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 300

⁵³ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 257

⁵⁴ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 265

Za všechny bych jmenoval například schvalování atentátu nebo poslech zahraničního rozhlasu, k vykonání trestu mnohdy stačilo pouhé udání.⁵⁵

V červnu 1943 povyšuje Adolf Hitler K. H. Franka na SS-Obergruppenführera. V srpnu pak Hitler odvolává jak protektora Konstantina von Neuratha, který je od roku 1941 na „zdravotní dovolené“, tak zastupujícího říšského protektora Kurta Daluega. Na jeho místo, už jako protektor, pak přichází německý ministr vnitra Wilhelm Frick.

K. H. Frank je jmenován do funkce státního ministra pro Čechy a Moravu v hodnosti říšského ministra. Díky tomu, že na něj přecházejí některé pravomoci protektora, stává se prakticky nejmocnějším mužem v protektorátu a zároveň členem Hitlerova kabinetu.⁵⁶

Wilhelm Frick, který byl sesazen z místa ministra vnitra a nahrazen Heinrichem Himmlerem, se snaží o získání alespoň nějaké moci v protektorátu, ale po několika neúspěšných pokusech rezignuje a až do začátku roku 1944 nechává K. H. Frankovi úplnou volnost.⁵⁷ Koncem roku 1943 nechá K. H. Frank vydat knihu *Böhmen und Mähren in Reich*.⁵⁸ V této knize se opět snaží zdůvodnit to, že český národ nemá právo na samostatnou existenci.

„Čechy a Morava a národy, které jsou v tomto prostoru, ležely a leží nikoliv jen v německém politickém, ale i v německém národním životním prostoru... Neschopnost Čechů trvale se státně organizovat je pro tento prostor osudová. Každá německá říše musí s tímto prostorem a jeho obyvatelstvem umět politicky nakládat. Čechy a Morava nemohou být bez říše a silná říše musí mít Čechy a Moravu uvnitř svých hranic jako neodlučitelnou součást.“⁵⁹

Koncem prosince 1943 si vyžádá Frank u Himmlera na další rok prodloužení práva popravovat bez soudu. O pár dní později, již v lednu 1944 se stává státní ministr vyšším velitelem SS a policie i v říšské župě v Sudetech.

Koncem března 1944 svolali nacističtí pohlaváři do Jeseníků (Karlovy Studánky) konferenci o tzv. řešení české otázky. Zde K. H. Frank opět zopakuje svůj starý plán na likvidaci Čechů.

„Čech ponechává věcem volný průběh a vyčkává, je ovšem stejně jako dříve mistrem v podzemní činnosti...Zlikvidovali jsme vždy a v každou dobu okruh pachatelů a pomahačů

⁵⁵ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, *Vzestup a pád karlovarského knihkupce*, str. 297

⁵⁶ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 325

⁵⁷ „...W. Frick se až na nepatrné výjimky čistě reprezentativního rázu zřekl veřejné činnosti v protektorátu a většímu času dokonce trávil v Bavorsku...“; ⁵⁷ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, *Vzestup a pád karlovarského knihkupce*, str. 313

⁵⁸ Kniha vychází ve stejném nakladatelství jako časopis *Böhmen und Mähren* a sice ve *Volk und Reich*. Podílejí se na ní rovněž stejní „kmenoví“ autoři jako na časopisu.

⁵⁹ K. H. Frank, přednáška 24. června 1941 ve Východním ústavu v Krakově, *Generální gouvernement (Polsko)*

(sabotáží na protiněmecké činnosti) v nejširším rozsahu a za jistých okolností také nejbrutálnějšími prostředky a nejrychlejší cestou. I dnes máme ještě asi sto rozsudků smrti měsíčně, bleskurychle a co nejostřeji zasahujeme tam, kde se pracuje proti říši.“

(K. H. Frank, Karlsbrunn, konec března 1944)⁶⁰

Po nezdařeném atentátu na Hitlera 20. července 1944 ujíždí K. H. Frank z Prahy na cvičišť SS u Benešova, aby nebyl zatčen jednotkami německé Branné moci, která se snažila o puč. Po zjištění, že je Adolf Hitler v pořádku, se státní ministr vrací zpět do hlavního města. Během léta 1944 vypuká slovenské národní povstání. K. H. Frank se snaží o zachování klidu v protektorátu, ale množí se partyzánské akce, které opět vyvolávají vlnu represí, zatýkání a poprav.⁶¹ V polovině září nařizuje státní ministr trest smrti za překročení hranice mezi Slovenskem a Moravou.

„...Za svůj hlavní úkol považoval K. H. Frank zabránit tomu, aby se povstání rozšířilo na Moravu, proto úzce spolupracoval s německým velitelem na Slovensku Höflem...“ (Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 422)

V listopadu 1944 se K. H. Frank účastní prvního zasedání Ruské osvobozené armády (ROA) za přítomnosti jejího velitele generála Andreje Vlasova.⁶²

Dne 19. ledna 1945 nechá státní ministr K. H. Frank vyměnit protektorátní vládu. Na postu předsedy vlády vystřídá Jaroslava Krejčího, který zde působil od roku 1942, Richard Bienert a Krejčí se stane jeho náměstkem. K. H. Frank si Richarda Bienreta vybral, protože za první světové války patřil k představitelům protirakouské odbojové organizace, Mafie, která měla kontakty na Západě. Nyní se K. H. Frank domnívá, že by Richard Bienert mohl být „spojkou“ ve vyjednávání se západními spojenci.⁶³

K. H. Frank také zřizuje ze sudetských Němců dvě kompanie na ochranu protektorátu, který se stává cílem tisíců německých uprchlíků z východu a postupující Rudé armády.

⁶⁰ K. H. Frank, Karlsbrunn, konec března 1944, Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 322

⁶¹ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 422

⁶² ROA byly vojenské jednotky, které se skládaly z ruských zajatců, kteří na straně nacistického Německa chtěli dobrovolně bojovat proti staliniistickému režimu v Sovětském svazu. Pro tyto jednotky se vžilo označení „Vlasovci“, podle jejich velitele. Na konci války se jednotky ROA podílely na obraně Prahy proti Němcům, během květnového povstání. Po válce byli vojáci předáni do rukou Sovětům, kteří je buď popravili, nebo poslali do gulagů.

⁶³ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 352

Počátkem dubna 1945 se K. H. Frank naposledy v Berlíně setkává s Adolfem Hitlerem.⁶⁴ V dubnu se stále snaží o udržení pevné moci v protektorátu a s přípravami na taktiku spálené země. Pomýšlí také na svoji osobní záchranu a 26. dubna nařídí Národní bance, aby mu vydala veškeré cenné valuty.⁶⁵ Stále však vydává rozkazy k popravám, 2. května přikáže například popraviti přes padesát vězňů v Terezíně.⁶⁶

K. H. Frank se také pokoušel vyjednávat přes české kolaboranty se západními armádami, ale jeho snaha zkrachovala. 9. května utekl inkognito i s rodinou z Prahy, byl ale poznán v Rokycanech a zadržen Američany. V srpnu byl pak vydán k potrestání do Československa. Zde byl souzen a 21. května 1946 odsouzen k trestu smrti, který byl proveden o den později.⁶⁷

⁶⁴ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 427

⁶⁵ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 369

⁶⁶ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 378

⁶⁷ Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 428

5. List říšského protektora Böhmen und Mähren

5.1. Časopis Böhmen und Mähren

List říšského protektora v Čechách a na Moravě, jak zněl celý název časopisu Böhmen und Mähren, vycházel v německém jazyce od dubna 1940 do února roku 1945 (46 čísel). V období od dubna 1940 až do července 1942 vychází časopis jako měsíčník, od té doby až do zastavení tisku časopisu v lednu⁶⁸ roku 1945, vychází Böhmen und Mähren s dvouměsíční periodicitou.

Jako měsíčník měl Böhmen und Mähren okolo 40 až 45 listů. Poslední část každého čísla, dokonce až jedna třetina každého sešitu, tvořila komerční inzerce protektorátních firem. Od července 1942, kdy byl časopis, pravděpodobně z úsporných důvodů, vydáván jako dvouměsíčník, z něho mizí i tyto komerční sdělení a reklamy. Současně s tímto krokem se snižuje i počet listů na průměrných 25 na jeden dvouměsíčník.⁶⁹

List říšského protektora Böhmen und Mähren byl vydáván jako reprezentativní list na křídovém papíře ve formátu A3. Od čísla, které vyšlo pro září a říjen 1944 (sešit 9/10), dochází ke zmenšení formátu na A5. Desky časopisu byly z tvrdšího papíru, aby chránily obsah, častokrát byly také doplněny o „tematickou“ kresbu jako říšskou orlici nebo podobiznu sv. Václava. Jedno číslo vyšlo zájemce na 1,50 RM nebo 15 korun, časopis si bylo možno také objednat čtvrtletně za 4,50 RM nebo 45 korun. Od roku 1944 (sešit 1/2) dochází ke změně ceny za jeden samostatný sešit. Samostatný výtisk začal být nabízen za 3 RM nebo 30 korun, čtvrtletní cena zůstala nezměněna.

Časopis Böhmen und Mähren vycházel v nakladatelství Volk und Reich Prag. Jednalo se o pražskou pobočku mateřské berlínské firmy Volk und Reich Berlin. V Praze sídlila také redakce Böhmen und Mähren. List byl primárně pro protektorátní účely vydáván v Praze, současně byl ale tisknut i v Berlíně mateřskou společností Volk und Reich Berlin. V některých pracích je rovněž jako třetí místo tisku časopisu uváděno Brno.⁷⁰

⁶⁸ Časopis Böhmen und Mähren sice vycházel do února, ale vzhledem k tomu, že lednové a únorové číslo bylo spojeno do dvouměsíčníku, tak tisk byl zastaven v lednu 1945.

⁶⁹ „Od roku 1941 byl v protektorátu podstatně omezován v českém legálním tisku rozsah časopisů, včetně inzerce, zakazovalo se používat lepší papír aj.“; Tomáš Pasák - Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945; Na základě tohoto zjištění usuzuji na svoji hypotézu, že se úspory dotkly i časopisu Böhmen und Mähren.

⁷⁰ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003; V samotném časopise je jako místo vydávání uvedena pouze Praha, respektive společnost Volk und Reich Prag.

O důležitosti a vážnosti celého listu může svědčit fakt, že speciální svazky časopisu Böhmen und Mähren byly vázány v kůži a byly určeny pro vrcholné pohlaváry Třetí říše, například pro samotného Adolfa Hitlera, ministra propagandy Josefa Goebelse, říšského vedoucího SS Heinricha Himmlera, vedoucího říšské župy Sudety Konrada Henleina, atd.⁷¹

5.2. Vydavatel časopisu Böhmen und Mähren

List Böhmen und Mähren byl oficiálně vydáván Úřadem říšského protektora. Skutečným vydavatelem a iniciátorem však nebyla osoba samotného protektora či Úřad říšského protektora, jak bylo uvedeno na vnitřní straně obálky časopisu, ale státní tajemník a později státní ministr pro Čechy a Moravu Karl Hermann Frank.⁷² Pro tuto pozici Karla Hermanna Franka svědčí řada dochovaných archivních materiálů, které se týkají organizace a pozadí vydávání časopisu Böhmen und Mähren.⁷³

„...první číslo časopisu Böhmen und Mähren, jež vydává státní tajemník Karl Hermann Frank...“ (Prager Zeitungsdienst, č. 77, 12. dubna 1940)

O váženém postavení Karla Hermanna Franka v rámci časopisu může napovědět i četnost příspěvků, které mu byly v Böhmen und Mähren otištěny ve srovnání s říšskými protektory. Karl Hermann Frank má v celé pětileté historii vydávání časopisu zveřejněno 13 statí⁷⁴, včetně jednoho projevu. Protektor Konstantin Neurath však dostal prostor pouze ke dvěma statím, a protektor Wilhelm Frick na tom byl ještě o poznání hůře, byla mu otištěna pouze jedna řeč, kterou pronesl na slavnosti v době svého jmenování protektorem v roce 1943.⁷⁵

⁷¹ Archiv bezpečnostních složek, 109-12-181

⁷² Jako vydavatele listu označili ve svých pracích K. H. Franka jak M. Moulis, tak T. Pasák.; Miloslav Moulis, Dušan Tomášek – K. H. Frank, Vzestup a pád karlovarského knihkupce, str. 205, Tomáš Pasák - Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945, str.

⁷³ Dopis K. H. Franka Konradu Henleinovi z 10. 2. 1942, Frank v něm vyzdvihuje své vlastní zásluhy na založení listu Böhmen und Mähren. K založení podle něj došlo „v souladu s vědomím Riechsführera SS Hienricha Himmlera.“ O úloze protektora Konstana von Neuratha se v dopise vůbec nezmiňuje.; Státní ústřední archiv, Fond státního tajemníka, 109-12-223.

⁷⁴ Karl Hermann Frank má z politiků v časopise zveřejněno nejvíce statí, v celkovém hodnocení četnosti příspěvků je společně s univerzitním profesorem Hermannem Raschhoferem na druhém místě za pravidelnou rubrikou „Pražský hospodářský sešit“, který psal Dr. Franz Husty. Dalo by se tedy konstatovat, že Frank má v časopise nejvíce článků ze všech příspěvovatelů Böhmen und Mähren.

⁷⁵ Böhmen und Mähren, 1943, 9/10

5.3. Cílová skupina časopisu Böhmen und Mähren

Časopis Böhmen und Mähren byl primárně určen německému čtenáři, na kterého se také svojí formou a obsahem orientoval. Cílová skupina byli především kulturně zaměřeni němečtí říšští zaměstnanci, kteří pracovali v protektorátu, říšští Němci, kteří přišli do protektorátu a vojáci, kteří do protektorátu přijeli na dovolenou, či za vojenskými účely⁷⁶. Počítalo se rovněž s distribucí listu do zahraničí. Časopis Böhmen und Mähren byl psán pouze německy a své články v něm zveřejňovali především němečtí autoři.⁷⁷ V tomto ohledu tedy usuzují, že časopis a zejména propaganda na jeho stranách byla zaměřena především na německé obyvatelstvo v protektorátu.⁷⁸ Časopis bezpochyby nevyklučoval ani možnost působení na české obyvatelstvo, respektive na nenásilnou formu postupné germanizace českého obyvatelstva protektorátu.⁷⁹ Jeho formální, rétorická a jazyková stránka však nenasvědčovala, že by šlo o primární úmysl.

V roce 1940, když časopis začal vycházet, bylo v Protektorátu Čechy a Morava 245 000 Němců a 7,25 milionu Čechů (říjen 1940).⁸⁰ Určit přesný počet potencionálních čtenářů listu říšského protektora je obtížné, jelikož se na území protektorátu počet obyvatel německé národnosti a počet „dočasně“ žijících Němců rychle měnil.⁸¹ Mezi čtenáře časopisu lze rovněž zařadit obyvatele říšské župy Sudety.⁸²

⁷⁶ O orientaci na vzdělané německé vrstvy svědčí i forma statí a především původ autorů. Přibližně 50 % autorů článků v časopise pocházelo z akademického prostředí Německé univerzity v Praze (v první desítku nejčastěji se objevujících autorů je šest univerzitních vyučujících).

⁷⁷ Až na jeden otištěný projev předsedy protektorátní vlády Jaroslava Krejčího při uvedení W. Fricka do funkce protektora v roce 1943 (německy; sešit 9/10), jednu stať protektorátního ministra školství a osvěty Emanuela Moravce na téma mládeže v roce 1944 (německy; sešit 1/2) a jednu stať aktivistického novináře Emanuela Vajtauera zaměřenou na Čechy z roku 1945 (německy, sešit 1/2) do časopisu nepřispívali žádní Češi. V případech, že šlo o vydání věnované určité zemi, např. slovenským událostem 1944, objevuje se v listu stať od slovenského prezidenta Josefa Tisa (sešit 11/12) nebo jiných zahraničních (neněmeckých) autorů.

⁷⁸ Jde o vlastní hypotézu, kterou pro nedostatek relevantních pramenů a rozsahu práce nemohu přesně doložit, tak jak by si tato oblast žádala. Je třeba ale uvést, že časopis byl prodáván jak za říšské marky, tak za protektorátní koruny a v prvním dubnovém čísle v roce 1940 hovoří K. H. Frank o tom, že časopis chce vysvětlit určité souvislosti jak Němcům, tak obyvatelům protektorátu.

⁷⁹ „Časopis poskytuje šanci ovlivnit cizí obyvatelstvo...“; dopis z 16. července 1940 šéfredaktora Böhmen und Mähren F. Heisse R. Giesovi z Úřadu říšského protektora. Státní ústřední archiv, fond státního tajemníka, 109-12-187

⁸⁰ Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, str. 190

⁸¹ Např. 189 000 Němců v březnu 1940 a 235 000 Němců v říjnu 1940; Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem

⁸² V roce 1942 měly Sudety 2 943 000 obyvatel; Sudetenatlas, Landesplanungsgemeinschaft

5.4. Šéfredaktor časopisu Böhmen und Mähren Friedrich Heiss

Šéfredaktorem časopisu Böhmen und Mähren se v roce 1940 stal vedoucí berlínského nakladatelství Volk und Reichverlag GmbH. Friedrich Heiss⁸³, v čele časopisu zůstal po celou dobu vydávání Listu říšského protektora. Ve svém oboru nebyl Friedrich Heiss žádným nováčkem, jednalo se o významného německého publicistu, který se již od třicátých let významně podílel na produkci nacistických propagandistických materiálů. V archivních materiálech jsem například našel korespondenci z roku 1933, ze které vyplývalo, že se Friedrich Heiss již v této době aktivně účastnil a především korigoval výrobu a šíření propagandistických letáků a pronacistických brožur, které byly určeny pro tehdejší Rakousko.⁸⁴ Jejich cílem měla být likvidace demokratické ideologie tehdejšího rakouského kancléře Audouina Dollfusse a prosazení austrofašismu.⁸⁵

Podle archivních spisů Friedrich Heiss⁸⁶ běžně za okupace a v době trvání protektorátu nosil černou uniformu SS a byl zařazen do osobního štábu říšského vedoucího SS Heinricha Himmlera. O jeho víře v nacistické ideje tedy nemohlo být nejmenších pochyb.

Členem NSDAP byl Friedrich Heiss od roku 1937.⁸⁷ Podle materiálů ministerstva vnitra⁸⁸ SS Obersturmbannführer Fridrich Heiss často obchodně vyjížděl do zahraničí v zájmech nakladatelství Volk und Reich. V tomto ohledu Friedrich Heiss také často disponoval valutami na zajištění obchodních potřeb firmy.⁸⁹

Z korespondence, která pochází z roku 1941, mezi Friedrichem Heissem a blízkým spolupracovníkem K. H. Franka Robertem Giesem z Úřadu říšského protektora a také mezi dalšími příslušnými německými úřady lze usoudit, jak významné bylo postavení Friedricha Heisse. V korespondenci se žádá o vydání cestovních víz kvůli cestě na Slovensko pro Friedricha Heisse a jeho ženu v červnu roku 1941. Vzhledem ke komplikacím s tím, že Heissovo trvalé bydliště bylo v Berlíně, dochází ke zdržení. Úřad říšského protektora

⁸³ Friedrich Heiss se narodil v roce 1897 v Plzni. V době, kdy se stal šéfredaktorem listu Böhmen und Mähren, žil v Berlíně. Za protektorátu působil jako člen užšího výboru a jednatel kuratoria nadace Volk und Reich. Kromě působení v Böhmen und Mähren dostal za úkol od říšského vedoucího SS H. Himmlera vydat knižní řadu o zpětném osídlování východoevropského území. - Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3060; Státní ústřední archiv, Fond státního tajemníka, 109-12-187

⁸⁴ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4, dochovaná korespondence je mezi F. Heissem a univerzitním profesorem Hermannem Raschhoferem, rovněž pozdějším přispěvovatelem do listu.

⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4

⁸⁶ K Heissově hodnosti v SS se archivní materiály různí. V některých je uveden pouze jako SS Standarterführer v jiných jako SS Obersturmbannführer. O povýšení do hodnosti SS Obersturmbannführer jsem v archivních materiálech nenašel zmínku, ale mnohdy je tak uváděn. Proto soudím, že dosáhl této hodnosti.

⁸⁷ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

⁸⁸ Archiv bezpečnostních složek, 305-412-2

⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, Z-I-3068

s podpisem Roberta Giese příslušné úřady poté žádá, aby cestovní vízum urychleně vyřídily a příště již situaci nekomplikovaly s tím, že je to „v zájmu říše a Fridrich Heiss jede na Slovensko z pověření K. H. Franka.“⁹⁰

Výsledkem cesty na Slovensko pak bylo číslo Böhmen und Mähren z října 1941 (sešit 10), které se celé věnovalo Slovensku, jeho kultuře, politice a hospodářství.

K. H. Frank Heissovy zásluhy neopomene mnohokrát připomenout. Když například K. H. Frank informuje o vzniku časopisu Böhmen und Mähren budoucího zastupujícího protektora a vysokého důstojníka SS Reinharda Heydricha v dopise z 21. 6. 1940, zmiňuje se v něm také, že se na vzniku časopisu podílel i Friedrich Heiss z nakladatelství Volk und Reich.⁹¹

O charakteru Friedricha Heisse může poskytnout představu také skutečnost, že krátce před povstáním pražského lidu v květnu 1945 z Prahy Friedrich Heiss vyvezl do německého Zwieslu dvěma nákladními vozy cenné obrazy v hodnotě 20 milionů korun.⁹²

„Patřil k blízkým spolupracovníkům K. H. Franka a rovněž spolupracoval s velitelem bezpečnostní policie a SD v Praze Horstem Böhmem.“ (Archiv bezpečnostních složek, 325-180-1)

5.5. Karl Hermann Frank a jeho pozice v časopise Böhmen und Mähren na základě korespondence šéfredaktora Friedricha Heisse

Jak jsem již uvedl, K. H. Frank inicioval vznik a byl skutečným vydavatelem časopisu Böhmen und Mähren. Z dochovaných archivních materiálů je rovněž patrné, že K. H. Frank byl v důležitých otázkách hlavní a ústřední osobou, která koordinovala obsah a dokonce i formu statí v časopisu Böhmen und Mähren. O četnosti vzájemné komunikace mezi K. H. Frankem, potažmo Robertem Giesem a Friedrichem Heissem, svědčí dochovaná korespondence.⁹³

⁹⁰ Dopisy ze 7., 11. a 24. června 1941, Státní ústřední archiv, Fond státního tajemníka, 109-12/191

⁹¹ Archiv bezpečnostních složek, 109-12-181

⁹² Archiv bezpečnostních složek, 325-180-1

⁹³ Vzhledem k neúplnosti archivních materiálů nemohu s naprostou jistotou uvést, jak často spolu Friedrich Heiss a K. H. Frank v rámci poštovní korespondence komunikovali. Z dochovaných materiálů ale odpovídá jeden dopis období dvou až tří měsíců. Na druhou stranu je ale také období více než půl roku (říjen 1942 – květen 1943) bez dochované korespondence. Zároveň se ale například dochovaly z října 1942 nebo února 1944 dva dopisy s odstupem tří a čtrnácti dnů.; Archiv bezpečnostních složek, 325-180-1

Na základě dochovaných archivních materiálů lze uvést, že tato vzájemná komunikace mezi Friedrichem Heissem, nakladatelstvím Volk und Reich a vrchním vládním radou Robertem Giessem, který byl mezičlánkem v komunikaci s K. H. Frankem⁹⁴, probíhala velmi často.⁹⁵

„Dopis z 10. 5. 1943, který Friedrich Heiss zaslal K. H. Frankovi a žádá ho k jeho vyjádření před vydáním tisku. Dle heslovitě uvedeného obsahu se jedná o historický vývoj v Čechách, líčený v pronacistickém duchu, obzvláště pak sudetoněmecké hnutí.“ (Archiv bezpečnostních složek, 110-12-82)

V záležitosti přípravě italského sešitu vydání Böhmen und Mähren v dopise z 3. dubna 1941 Friedrich Heiss žádá Roberta Giese, aby se K. H. Frank vyjádřil k návrhu připravovaného čísla a článků. Sešit, který se věnuje Itálii, pak vyšel v červnu 1941 (sešit 6). V dopise se také Friedrich Heiss zmiňuje o určitých problémech, které má jeden profesor historie (Eduard Winter, 9 příspěvků v časopise za pět let, čtvrtý nejčastěji otiskovaný autor v Böhmen und Mähren) s univerzitou ve Vídni a zda by mohl K. H. Frank zařídit jeho „převodění“ pod Německou univerzitu v Praze. Friedrich Heiss svoji „žádost“ odůvodňuje s tím, že je to...v zájmu duchovních dějin německého centra v Praze.⁹⁶

Určité citlivější příspěvky do časopisu Böhmen und Mähren, například o účasti bezpečnostní policie a SD na pořádkových opatřeních ve středoevropském prostoru (květen 1941, sešit 5) putovaly nejdříve prostřednictvím vzájemné korespondence od Reinharda Heydricha ke K. H. Frankovi a od něho poté do redakce časopisu, nebo přímo k šéfredaktorovi Friedrichu Heissovi.⁹⁷ To poskytuje opět jasný doklad toho, jakou roli ve vydávání časopisu zastával K. H. Frank.

Na základě dochovaných materiálů lze rovněž uvést, že bylo v zájmu K. H. Franka, získat monopol pro vydávání propagandistické publicistiky v nakladatelství Volk und Reich Prag a to i za hranicemi protektorátu v říšské župě Sudetech.⁹⁸

⁹⁴ To vyplývá z dochované korespondence, např. Heiss Giese žádá, zda by Frank mohl to či ono...(3. 4. 1941...)

⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek, 110-12-107, 110-12-78, 110-12-82

⁹⁶ Státní ústřední archiv, Úřad říšského protektora, 109-12/191

⁹⁷ Archiv bezpečnostních složek, 109-12-181

⁹⁸ Státní ústřední archiv, Úřad říšského protektora, 109-12-187

5.6. Forma a obsah časopisu Böhmen und Mähren

Časopis Böhmen und Mähren obsahoval v průměru okolo jedenácti statí nebo článků na jedno číslo.⁹⁹ Tyto příspěvky byly doplněny o množství fotografií, kreseb, maleb, reprodukcí uměleckých děl nebo map. Výsledný efekt čtenáři poskytoval „ucelený“ pohled na tu určitou tematiku, kterou se dané číslo zabývalo. Některé přetisky kreseb a map byly vyhotoveny v barevném formátu. To se týkalo i určitého malého množství fotografií, kterým je ale vyčleněna vlastní kapitola.

Samotné statě a články jsem rozdělil do několika kategorií. Příspěvky v časopise se za celou dobu vydávání týkaly oblastí kultury (154 článků), politiky (96 článků), historie (83 článků), hospodářství (54 článků), války (51 článků), současnosti (44 článků) a zeměpisu (36 článků).¹⁰⁰ Žánrově se časopis snažil udržet mezi jednotlivými oblastmi v průběhu jednoho roku rovnováhu. Nepřehlédnutelný a z propagandistického hlediska logicky vysvětlitelný je ale například pokles článků, které se věnovaly válce, mezi lety 1941 a 1942 (18 a 19 příspěvků) na jedné straně a léty 1943 a 1944 (3 a 3 příspěvky) na straně druhé.¹⁰¹

Směrování jednotlivých měsíčních nebo dvouměsíčních sešitů zpravidla udávala první stať.¹⁰² Jako příklad bych uvedl úvodní článek květnového čísla roku 1941 (sešit 5) pod názvem Podíl SS a SD na pořádku v Evropě, který naznačoval, že obsah celého sešitu bude věnován SS. Druhým výmluvným příkladem by mohla být úvodní stať spojeného čísla z července a srpna roku 1942 (sešit 7/8) s názvem Světový význam Gregora Mendela, která napovídala, že celé číslo se bude věnovat osobě Gregora Mendla.

Náplň časopisu Böhmen und Mähren se převážně týkala českých a moravských zemí z pohledu na oblast historickou, kulturní, zeměpisnou nebo politickou. Především v prvním roce vydávání listu, v roce 1940, slouží články v Böhmen und Mähren jako „vedení a představení problematiky“ česko-moravského prostoru.

Z toho lze usuzovat, že časopis byl protektorátními úřady a především K. H. Frankem stavěn do role jakési „výkladní skříně“ všeho německého v českomoravském prostoru.

⁹⁹ To se týká i sloučených čísel od července 1942; viz. příloha

¹⁰⁰ Je třeba uvést, že některé politické články se okrajově týkaly války, či se žánry mezi sebou navzájem částečně prolínaly.

¹⁰¹ Od roku 1943 se začaly na všech frontách množit německé porážky a Třetí říše se dostávala do defenzivy.

¹⁰² Viz. příloha – pod názvem: Úvodní článek

Vždy první stat' v každém čísle¹⁰³ se věnuje Čechům a Moravě a jejich „vztahu“ k říši. Pro představu bych vyzdvihl zejména články Čechy a Morava v německém prostoru, Čechy a Morava v německé krajině, Čechy a Morava jako německá kulturní půda, Hrady Čech a Moravy jako svědkové německé kultury nebo Čechy a Morava v německém duchovním prostoru. Tyto statě měly za úkol čtenáři vysvětlit „historické, kulturní a zeměpisné“ vazby mezi říší a protektorátem.

Říšské záležitosti se kromě nejvýznamnějších událostí, jako například narozeniny Adolfa Hitlera nebo významná „nacistická“ výročí, na stránky Böhmen und Mähren nedostaly.

Velká vojenská tažení, německá vítězství a bitvy byly ale v časopise zmíněny¹⁰⁴, ale jen velmi okrajovou cestou a mnohokrát se jednalo o pouhé komentáře k velkému množství fotografií. Tyto fotografie ale ani komentář v mnoha případech nepotřebovaly. Jednalo se například o triumfální vstup německých vojsk do Paříže, nebo o fotografickou reportáž z tažení na východní frontě.

Speciálně tažení na východní frontě a především boj proti bolševismu však dostal na stránkách listu velký prostor. Dala by se dokonce vysledovat změna v orientaci propagandistických snah. Mezitímco před začátkem operace Barbarossa¹⁰⁵ se pozornost autorů statí v Böhmen und Mähren upírala spíše ke „kritice“ západních mocností, především Anglie, demokracie jako celku a českých prvorepublikových politiků. Po přepadení SSSR se jejich pozornost přeorientovala na ideologický boj proti bolševismu.¹⁰⁶ Západní nepřítel tak ustupuje stranou a „přestává“ být na stránkách listu primárním cílem propagandy.

Obsah listu Böhmen und Mähren rovněž nijak nenaznačoval, jaké záměry mají nacisté po válce s českým národem, z pohledu čtenáře časopis spíše signalizoval, že nacisté se „pouze“ snaží o „korekci“ českých dějin a rozšíření svého světového názoru. Je však třeba rovněž uvést, že v kritičnosti vůči Čechům byl list v mnohém otevřenější než jiné formy propagandy, na toto téma zaměřené.¹⁰⁷

¹⁰³ Speciálně ze začátku, v pozdějších letech to již nebylo pravidlem, ale úvodní stat' měla i tak vždy úzký vztah k protektorátu, nebo dění v protektorátu. Když pojednávala o jiném tématu, autoři se snažili najít alespoň spojení nebo odkaz na české a moravské země.

¹⁰⁴ S množícími se německými porážkami, ale z časopisu vojenská tažení mizí. V roce 1944 je ale například zmíněn pád polské Varšavy a „hrdinný zápas německých obránců Evropy“ proti postupujícímu bolševismu (sešit 7/8). V posledním čísle z roku 1945 (sešit 1/2) je na první straně zveřejněna fotografie chlapce s helmou a „pancéřovou pěstí.“ Fotografie je doplněna nápisem: *Nás nezničí*

¹⁰⁵ Německý kódovaný název pro přepadení SSSR 22. června 1941.

¹⁰⁶ Neznamená to ovšem, že by zcela zmizely „česká“ témata věnující se ideologickému boji a „vysvětlování“ historie českého národa. Například v lednu 1942 vychází stat' o revolučním roce 1848 z pohledu nacistické ideologie. Ve stejném roce ve spojeném srpno-záříjovém čísle je zase zveřejněna stat' o Karlu Havlíčku Borovském, který se z pohledu autorů stal obětí československých historiků.

¹⁰⁷ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

Významným tématem se pro Böhmen und Mähren stal vztah českého obyvatelstva, českých Němců a sudetoněmeckého elementu k zemi a mezi sebou navzájem.

České země byly pro nacisty získaným územím, které bylo třeba nejdříve poznat, to platilo speciálně v oblasti českých dějin, a Němcům, kteří do protektorátu přišli z území původních oblastí říše, toto území postupně představit.¹⁰⁸ Z tohoto důvodu se propaganda na stranách Böhmen und Mähren lišila od propagandy, kterou nacisté uplatňovali na české obyvatelstvo protektorátu, nebo propagandy směřované na říšské Němce v původních zemích říše. Propaganda v Böhmen und Mähren se snažila s důrazem na „vědeckost“ svých tvrzení, „převyprávět“, vidět a vnímat dějiny česko-německého soužití v proněmeckém duchu a vymazat politický odkaz prezidentů T. G. Masaryka a Edvarda Beneše.

Významným tlakem, který na autory statí v Böhmen und Mähren působil, byla nutnost přizpůsobit se příslušným mylným znalostem a představám říšských Němců o významném toku německých dějin a kultury na území bývalého Československa. To se projevovalo především ve větší naučné funkci protektorátní propagandy v porovnání s propagandou obecnou, která mohla mít zároveň i převýchovný vliv na potenciálního českého čtenáře.¹⁰⁹ Naučná forma statí na druhou stranu autorům dávala možnost ovlivnit názory a mínění velkého množství lidí (Němců), kteří neměli před příchodem do protektorátu o problematice českých zemí a její historii žádnou, nebo minimální představu.¹¹⁰

5.7. Finanční a materiální pozadí časopisu Böhmen und Mähren

Náklad časopisu nebyl uváděn.¹¹¹ Ačkoli byl list primárně určen německému čtenáři, velkou část financí, které souvisely s vydáváním časopisu, mělo nést české protektorátní obyvatelstvo. Vrchní vládní rada Úřadu říšského protektora a blízký spolupracovník K. H. Franka Obersturmbannführer SS Robert Gies v roce 1940 dojednal s českou protektorátní vládou, že bude každý měsíc odebírat dvacet tisíc vydání listu, za jejichž další distribuci do obcí, škol a úřadů bude sama odpovědná.¹¹²

¹⁰⁸ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie, 2000

¹⁰⁹ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

¹¹⁰ Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2000

¹¹¹ Ani v dochovaných archivních materiálech jsem nenalezl údaje, které by dokládaly, jak vysoký byl náklad.

¹¹² Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 108-12-183.

Ani již zmíněná reklamní sdělení, zveřejňovaná v listě do července 1942, nebyla nezištným krokem protektorátních úřadů ke zvýšení prestiže firem, které se nacházely na území Protektorátu Čech a Moravy.

Podniky, jejichž reklamy se v listu objevily, byly totiž ještě před zahájením vydávání časopisu *Böhmen und Mähren* nuceny k odevzdání finanční podpory, která jim zajistí právě onu reklamu na stránkách časopisu. Každý z devíti největších strojních a hutních podniků v protektorátu byl nucen k odevzdání částky šedesáti tisíc korun, za což se jim dostane prostoru k celostránkové inzerci. Další protektorátní firmy měly odevzdat dohromady částku šesti milionů korun.¹¹³

Oslovené podniky se ale bouřily a nesouhlasily. Dokonce odeslaly dopis Svazu průmyslu, kde žádaly o významné snížení výše jejich finanční účasti na financování *Böhmen und Mähren*, tato žádost však byla zamítnuta.¹¹⁴ Zda se tyto podniky přestaly podílet na financování časopisu současně se zmizením reklamy z časopisu v červenci roku 1942, jsem bohužel v archivních materiálech nenalezl. Petr Šafařík ve své rigorózní práci, s odvoláním na materiály o finančním pozadí listu z archivu Fondu státního tajemníka, hovoří o tom, že část peněz posloužila samotnému K. H. Frankovi k jeho osobnímu obohacení. Konkrétně se mělo jednat o šedesát tisíc korun, které měly putovat na Frankovo osobní konto.¹¹⁵

Ve Fondu státního tajemníka se rovněž dochovalo několik objednávek křídového papíru, respektive návrhů objednávek, pro nakladatelství Volk und Reich. Papír na vydávání časopisu *Böhmen und Mähren* byl dovážen z říše.¹¹⁶ V archivních materiálech se zdůrazňuje potřeba kvalitního papíru s odkazem na to, že jde o státněpolitické a propagandistické účely v zahraničí a v protektorátu.¹¹⁷

¹¹³ Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 109-112-207, Petr Šafařík – List říšského protektora *Böhmen und Mähren* v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

¹¹⁴ Petr Šafařík – List říšského protektora *Böhmen und Mähren* v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

¹¹⁵ Petr Šafařík – List říšského protektora *Böhmen und Mähren* v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003, Zda se nejednalo o honoráře za statě, které K. H. Frank do časopisu poskytl, již Šafařík neuvádí.

¹¹⁶ Petr Šafařík – List říšského protektora *Böhmen und Mähren* v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2003

¹¹⁷ Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 109-12-287

5.8. Postavení a funkce časopisu Böhmen und Mähren

Definování postavení a účelu vzniku časopisu nebylo z prvního ani z ostatních čísel listu patrné. Vysvětlení neposkytly ani úvodní statě dubnového čísla roku 1940 (sešit 1) od říšského protektora Konstantina von Neuratha a státního tajemníka K. H. Franka. Obě statě pojednávaly obecně o Čechách a Moravě, jejich historii, politice, hospodářství a důležitosti v rámci říše.

„...Je v zájmu českého národa samého, aby se vychoval k jasnému chápání historické pravdy a své skutečné situace a významu uprostřed osmdesátimilionového národa německého... (K. H. Frank - Böhmen und Mähren, 1940, sešit 1)

Představu o postavení a účelu časopisu Böhmen und Mähren ale naznačily soudobé české deníky, které o vzniku časopisu informovaly v dubnu 1940. Převážně se jednalo o přetisk zprávy ČTK z 8. dubna 1940, která informovala o vystoupení K. H. Franka a vedoucího kulturně-politického oddělení Úřadu říšského protektora Dr. Karla von Gregoryho v Berlíně před tamními novináři.

„...von Gregory za cíl a úkol nového časopisu označil oznamovat a projednávat problémy obou německých zemí a probouzet a prohlubovat zájem o ně... (Národní listy, Národní politika 9. dubna, str. 1; Lidové noviny 9. dubna, str. 3; ČTK, 8. dubna 1940)

Noviny poté otiskly části statí Konstantina von Neuratha a K. H. Franka z prvního výtisku a Frankův komentář k časopisu.

„Ve své řeči K. H. Frank nejdříve pojednal o významu nového časopisu Böhmen und Mähren, který má seznamovat s politickými a státoprávními, hospodářsky kulturně politickými problémy v tomto prostoru a o nich pojednávat. Chce dále uvědomovat o starých a těsných historických a politických spojeních obou zemí Čechy a Morava s říší...“ ... (Národní listy, Národní politika 9. dubna, str. 1; Lidové noviny 9. dubna, str. 3; ČTK, 8. dubna 1940)

Tiskový odbor Úřadu říšského protektora to poté zhodnotil takto:

„jen s malou výjimkou informovaly české deníky o projevu K. H. Franka v Berlíně k novinářům...Kromě toho je ve velmi podrobné zprávě ČTK znovu uvedena řeč státního tajemníka K. H. Franka a také slova vedoucího kulturně-politického oddělení u říšského protektora Dr. Karla von Gregoryho o cíli a úkolech nového časopisu říšského protektora...“
(tiskové zprávy Úřadu říšského protektora z 10. dubna 1940)¹¹⁸

¹¹⁸ Tisková zpráva Úřadu říšského protektora z 10. dubna 1940. Pod zprávou je podepsán odpovědný redaktor Julius Zwick. – Státní ústřední arův, Fond Úřadu říšského protektora 1149

6. Autoři příspěvků v časopise Böhmen und Mähren

6.1. Autoři statí v časopise Böhmen und Mähren z neakademického prostředí

Do časopisu Böhmen und Mähren přispívali z velké části příslušníci akademické obce Německé univerzity v Praze, němečtí politici,¹¹⁹ vojáci, úředníci nebo významní němečtí novináři. Akademikům, kteří tvořili velkou část přispěvatelů do listu se budu podrobně věnovat v následující kapitole. Z vysokých představitelů nacistických úřadů v protektorátu bych jmenoval alespoň zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha (4 články – za dva roky), šéfa SD v Praze Waltera Jacobiho (2 články), kulturního referenta kulturního odboru Úřadu říšského protektora Georga von Gregoryho (1 článek) nebo šéfa kulturního odboru Úřadu říšského protektora Antona Zankla (10 článků, byl tak čtvrtý nejčastěji otiskovaný autor v Böhmen und Mähren). Mezi novináři to pak byl například šéfredaktor měsíčníku sudetské župy Volk an der Arbeit Karl Viererbl (1 článek), šéfredaktor Prager Zeitungdiens Max Karg nebo šéfredaktor deníku Der Neue Tag Walter Wannemacher (6 článků a sedmý nejčastěji otiskovaný autor článků v Böhmen und Mähren¹²⁰). Celkově se za dobu vydávání časopisu¹²¹ objevilo ve 46 číslech Böhmen und Mähren 247 autorů.

Pozastavil bych se u dvou autorů Böhmen und Mähren, kteří se „umístili v první desítce“¹²² přispěvatelů do Listu říšského protektora, a kteří nepocházeli z akademického prostředí.¹²³ Připomínám je, protože se domnívám, že důležitostí a charakterem svých článků, a také svojí pozicí mimo časopis, byli významnými osobnostmi v Protektorátu Čechy a Morava.

Prvním byl již zmíněný Walter Wannemacher (1902)¹²⁴. Podle dochovaných archivních materiálů působil Walter Wannemacher jako šéfredaktor deníku Der Neue Tag.¹²⁵ O tom, že byl přesvědčeným nacistou a nacistické hnutí aktivně podporoval již v době Československa, podle ministerstva vnitra svědčilo to, že již před válkou pracoval jako šéfredaktor časopisu

¹¹⁹ Většinou z protektorátu, ale během vydávání časopisu se objevují i přetisky projevů nebo příspěvků významných říšských osobností – Josef Goebels, Alfred Rosenberg, Adolf Hitler apod.

¹²⁰ O sedmé místo se dělili čtyři autoři se stejným počtem otištěných statí.

¹²¹ Seznam, který je v příloze, je za roky 1940 až 1945, kdy časopis vycházel.

¹²² Ve skutečnosti se o prvních „deset“ míst ve statistice nejčastěji otiskovaných statí dělí 25 autorů.

¹²³ Mezi dalšími byly především K. H. Frank, Anton Zankl a Reinhard Heydrich.

¹²⁴ Böhmen und Mähren : 1941 – 2 články, 1942 – 4 články, 1944 – 1. článek

¹²⁵ Archiv bezpečnostních složek, 325-144-3

SdP Die Zeit.¹²⁶ V tomto časopise měl pak publikovat nepravdivé informace o útisku sudetských Němců v Československu. V archivech je veden jako člen SdP a NSDAP.¹²⁷

„...již za dob trvání československé republiky byl společně s K. H. Frankem odpůrce jakékoli kompromisní dohody Němců s pražskou vládou...“ (Archiv bezpečnostních složek, 325-144-3)

Druhou již uvedenou osobností se šesti příspěvky v časopise Böhmen und Mähren byl Max Karg (1892)¹²⁸, který se současně stal sedmým nejčastěji otiskovaným autorem v listu říšského protektora. Ministerstvo vnitra si ve své složce o Maxi Kargovi vedlo, že se jednalo o bývalého šéfredaktora korespondence Prager Zeitungdiens, který psával politické články do německých novin za první Československé republiky.¹²⁹ V době vzestupu hnutí SdP pod vedením Konrada Henleina se stal stálým spolupracovníkem časopisu Die Zeit. Byl také členem pressklubu, kde se stýkal s českými i německými novináři. V rozhlasových přednáškách, které jako spolupracovník pražského rozhlasu dodával do vysílání rozhlasu, informoval českou veřejnost ve smyslu nacistické ideologie.

„Byl pravou rukou von Gregoryho a jeho úvodníky občas přinášel Der Neue Tag a korespondence Kargova stala se nejdůležitějším informátorem stanoviska německých kruhů k různým politickým otázkám...“ (Archiv bezpečnostních složek, 301-65-2)

6.2. Německá (Karlova) univerzita v Praze a její členové ve vztahu k časopisu Böhmen und Mähren

V této kapitole se pokusím nastínit prostředí Německé univerzity v Praze, aby bylo jasné prostředí, z kterého vzešla více než polovina všech příspěvovatelů do časopisu Böhmen und Mähren.

Po uzavření českých vysokých škol 17. listopadu 1939¹³⁰ z příkazu říšského protektora Konstantina von Neuratha byly univerzitní budovy Karlovy univerzity zabrány částečně

¹²⁶ Archiv bezpečnostních složek, 44-1/101

¹²⁷ Archiv bezpečnostních složek, 325-144-3

¹²⁸ Böhmen und Mähren: 1943 – 4 články, 1944 – 2 články

¹²⁹ Archiv bezpečnostních složek, 301-65-2

¹³⁰ Uzavření českých vysokých škol bylo součástí plánu nacistů na postupnou degradaci českého národa a odstranění inteligence. Podle K. H. Franka mělo na uzavření vysokých škol časem navázat uzavření středních škol a snížení doby základního vzdělání až o polovinu (K.H.Frank, konference z 9. října 1940 na zaměření německé politiky v českých zemích). Záminkou pro uzavření škol byly demonstrace k výročí vzniku ČSR 28. října 1939. Německá okupační moc pak rozhodla o uzavření českých vysokých škol k 17. listopadu 1939, bylo pozatýkáno přes dva tisíce studentů a devět bylo popraveno.

jednotkami SS nebo okupační správou, ale většinu v roce 1940 obdržela Německá univerzita v Praze.¹³¹ Inventář českých vysokých škol, když nebyl zničen, přešel také do rukou německých akademiků. Německá univerzita v Praze patřila v meziválečném období mezi liberální univerzity. Je třeba však přiznat, že před válkou se mezi vyučujícími na univerzitě sice objevovaly myšlenky nacionalismu, ty byly ale způsobeny z velké části německo-českým soupeřením.

V dvojjazyčném hlavním městě Československa totiž byly dvě univerzity, jedna česká a jedna německá.¹³² Co do počtu studentů byla Německá univerzita v podstatě po celou dobu trvání první Československé republiky na polovičních číslech, oproti české Karlově univerzitě. V roce 1920 měla Německá univerzita 3260 řádných studentů, její česká kolegyně pak 6323, v roce 1939 činil poměr studentů 3402 na Německé univerzitě ku 6893 na české Karlově univerzitě.¹³³

Antisemitismus v meziválečném období byl spíše výjimkou a stejně jako na německé straně, objevoval se i na české straně. Nacionálněsocialistické smýšlení se poprvé, ostatně jako v Říši, objevilo v řadách studentstva.¹³⁴

Například v roce 1929 uspořádali čeští katolicky orientovaní pravicoví studenti protestní pochod na Václavském náměstí, který byl rozehán policií. Požadovali zavedení numeru clausu pro obtížné cizince. Časopis Národní student to zdůvodňoval tak, že v prvním ročníku medicíny je polovina studentů cizinců, zejména polských židů.¹³⁵

Radikalizace pravicových studentů, výtržnosti a potyčky v řadách studentstva se nadále zvyšovaly v době po velké krizi na počátku třicátých let a se sílící pozicí nacistů.¹³⁶

¹³¹ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 11

¹³² Již před vznikem ČSR byla Karlo-Ferdinandova v roce 1882 univerzita v Praze rozdělena na českou a německou část. Obě akademické obce se navzájem ignorovaly a jednalo se o striktně rozdělené dva různé akademické světy. Po vzniku republiky se vzájemná rivalita ještě vyostřila, když v roce 1920 bylo zákonem tzv. Lex Marešem stanoveno, že na karolínskou tradici se může odkazovat pouze česká univerzita, která obdrží i historické insignie a archiv, z německé části pak vznikla nová Německá univerzita.; Ferdinand Seibt - Německo a Češi, str. 274; Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 182; V roce 1930 němečtí akademici žádali o to, aby se také mohli odkazovat na karolínskou tradici, opět jim to nebylo povoleno, zaznívaly však hlasy z českého prostředí, které tvrdily, že to není správné. - Zdeněk Pousta - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 41

¹³³ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 182

¹³⁴ Alena Míšková - Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 228; Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 32

¹³⁵ V tomto případě se jednalo o českou Karlovu univerzitu, ale tuto skutečnost pokládám za výmluvný příklad pro přiblížení atmosféry pražského akademického prostředí. Jan Havránek, Zdeněk Pousta - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 32; Kromě Čechů paralelně demonstrovali i němečtí studenti, kteří požadovali zavedení numeru clausu rovněž.; Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 184

¹³⁶ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 44

„Studentům vyhovoval jak antisemitský náboj, jenž jim sliboval a posléze umožnil zbavit se nežádoucí konkurence kolegů židovského původu, tak i spolurozhodovací právo, jež jim bylo na určitou dobu dopřáno. Nacionálněsocialističtí studenti se v řadách německého obyvatelstva v Praze prosadili ve stejné době, jako jejich kolegové v Říši, a to ještě před Hitlerovým nástupem k moci. (Alena Míšková - Německá univerzita od Mnichova k 9. květnu)

V Praze se ovšem vedení Německé univerzity mohlo vyrovnat se silicím nacionálněsocialistickým tlakem lépe, než univerzity v Říši, protože našlo oporu v demokratickém způsobu vlády, přinejmenším do Mnichova nebo do doby, kdy byla německá univerzita přičleněna do říšského svazku.¹³⁷ Profesorskému sboru nebyl nacionalismus ani před válkou cizí, nacionálnímu socialismu byla však nakloněna pouze hrstka vyučujících. Klasickým a výmluvným příkladem byl obrat historika a pozdějšího protektorátního náměstka pražského primátora Josefa Pfitznera v polovině třicátých let od porozumění pro česko-německou spolupráci k bezvýhradnému okouzlení nacismem.¹³⁸

Rozhodně však při srovnání obou univerzit byly větší antisemitské tlaky na straně Německé univerzity. K charakteristickým rysům pražské Německé univerzity totiž patřil vysoký podíl studentů a učitelů židovského vyznání. Jednalo se dokonce o čtvrtinu až třetinu všeho studentstva.¹³⁹

Situace se však zcela změnila po Mnichovu¹⁴⁰. Pražská německá univerzita byla v době Mnichova a 15. března 1939 z pohledu univerzit, které byly v Říši již po pěti letech konformní s představami nového režimu, kompromitována svým tolerantním přístupem k německým uprchlíkům třicátých let a vysokému počtu vyučujících židovského původu. Pražská univerzita tak měla na proces arizace a přechodu k novému pořádku půl roku, říšské univerzity jím procházely od roku 1933 do roku 1938/39.¹⁴¹ I kvůli tomu, že nacistická vláda stále nabývala na síle a říšské univerzity se již přizpůsobily a byly jejím poslušným nástrojem, tak se i prořídlý profesorský sbor Německé univerzity v Praze přizpůbil novým myšlénkám. Mezi zaryté nacisty však od začátku patřili například právní historik Wilhelm Weizsäcker (4 články), historici Heinz Zatschek (4 články) a Eduard Winter (9 článků, pátý nejčastěji

¹³⁷ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 228

¹³⁸ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 187

¹³⁹ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 185

¹⁴⁰ Částečně již v roce 1937, kdy se pronacističtí profesori dostali do klíčových pozic, počet židovských studentů pak klesl pod 10%. Ale až do konce existence Československa se ve sboru udželi liberálové, demokraté a profesori loajální k republice v převaze nad nacisty; Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 185, 187

¹⁴¹ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 229

otiskovaný autor v časopisu) nebo již zmiňovaný pozdější náměstek pražského primátora Otakara Klapky a Aloise Říhy, historik Josef Pfitzner (2 články).¹⁴²

V souladu s německou nacistickou politikou v protektorátu, která v rámci uskutečňování říšskoněmecké myšlenky podporovala na německých institucích výzkum českého obyvatelstva a jeho dějin, šla pražská německá univerzita příkladem.

Podle názoru jejího rektora Wilhelma Saureho¹⁴³ měla být právě Německá univerzita povolána k tomu, aby česko-německý problém prozkoumala v celé jeho komplexnosti.¹⁴⁴

Na konci července 1940 navrhl rektor Německé univerzity Wilhelm Saure K. H. Frankovi poradu k otázce germanizace českých zemí.

Jednotliví vyučující si tak rozdělili témata, kterými se zabývali. Historik Wilhelm Wostry (8 článků a šestý nejčastěji otiskovaný autor v Böhmen und Mähren) z filozofické fakulty se soustředil na Německo-český problém v průběhu dějin, Heinz Zatschek z filozofické fakulty zpracovával téma Počátek německého národního ducha v Čechách a na Moravě. Josef Pfitzner, který byl opět z filozofické fakulty, se soustředil na Německé osidlování Čech a Moravy a právní historik Wilhelm Weizsäcker z právnické fakulty měl za úkol zmapovat Vývoj práva a německé právo v Čechách a na Moravě se zřetelem na státoprávní postavení Čech a Moravy k říši. Rasovými otázkami byl pověřen Karl Valentin Müller z filozofické fakulty, jeho studijním tématem byla Česko-německá otázka jako rasový problém a podíl německé krve v českém národě.¹⁴⁵

Sám rektor Wilhelm Saure, který byl z právnické fakulty, si zvolil za předmět svého výzkumu Otázku půdy, respektive československou pozemkovou reformu 1918-1938.

Cíle výzkumu českého obyvatelstva a česko-moravského prostředí měly dva úkoly. Poukázat na odlišnosti, speciálně německou nadřazenost a českou historickou závislost na německém sousedovi na jedné straně a na druhé straně, byla snaha zjistit, nakolik se dají Čechy a Morava germanizovat.¹⁴⁶

¹⁴² Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 229, všichni přispívali do časopisu Böhmen und Mähren.

¹⁴³ Rektor Wilhelm Saure působil na Německé univerzitě v Praze od 1. ledna 1940 do 1. dubna 1942. Saure přišel do Prahy z Říše, aby univerzitě, která byla v očích nacistů příliš „tolerantní“ nasadil ten správný národně-socialistický světový názor. Jeho povolání z domovské univerzity v Göttingenu zařizoval sám K. H. Frank. Jeho představou byla Německá univerzita v Praze jako centrum německé kulturní expanze na jihovýchod. - Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 85

¹⁴⁴ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 90

¹⁴⁵ Jan Havránek, Zdeněk Pouta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 220

¹⁴⁶ Germanizace s sebou v obecné rovině přinášela přejmenování ulic a náměstí, diskriminaci neněmeckých obyvatel a jiné procesy, zaměřená na poněmčení obyvatelstva, tedy prosadit za každou cenu německý jazyk, kulturu a chování. Rovněž byly vypracovány plány na likvidaci a odsun obyvatelstva do oblastí na východě.

Výzkum „prostoru“ měl vést k zdůraznění germánských kořenů místní kultury. Výsledky, které měl výzkum poskytnout, pak měly být zasazeny do kontextu výzkumu středo-, jiho-, a východoevropského slovanského území.¹⁴⁷ Bez tohoto výzkumu by se německá univerzita v Praze stala pro Říši bezvýznamnou a jistě nezajímavou institucí provinčního charakteru, kam by vyučující z říše přicházeli spíše za trest.¹⁴⁸

Po odchodu Wilhelma Saureho z místa rektora v roce 1942 se části jeho práce ujímá Hans Joachim Beyer (3 články). Ten přišel do Prahy v únoru 1942, po absolvování vojenské služby z východní fronty, na pozvání a jako chránělec Reinharda Heydricha.¹⁴⁹ H. J. Beyer posléze nahradil bývalého rektora Saureho ve funkci zvláštního zplnomocněnce pro vědecká zařízení, převzal a dopracoval rovněž Saureho myšlenku na zřízení nadace pro východní výzkum. Na jaře 1942 podal Beyer předběžný návrh a 6. července 1942 byl jmenován generálním zplnomocněncem pro výstavbu nadace Reinharda Heydricha. Byl to právě Beyer, který navrhl, aby nadace nesla jméno zesnulého zastupujícího protektora Heydricha, oficiální název nadace, který Beyer navrhl, byl „Nadace Reinharda Heydricha pro vědecký výzkum v Praze.“¹⁵⁰ Tato nadace aspirovala na to, že se chtěla stát zastřešující institucí všech německých vědeckých institucí v Praze. Při práci Beyer vše úzce konzultoval s pražskou centrálou SD.¹⁵¹ Dohled nad nadací byl svěřen kuratoriu, jehož předsedou se stal K. H. Frank. Říšská nadace Reinharda Heydricha pro vědecký výzkum byla ustanovena z nařízení říšského protektora 11. června 1942, o její reálné činnosti ale tehdy ještě nemohla být řeč. Cílem nadace bylo v první řadě nové zpracování českých dějin, jak Beyer předložil v srpnu 1942 Frankovi, mělo se jednat především o doložení podřízenosti české historie židovskému duchovnímu vedení.¹⁵² Vedením nadace byl pověřen rektor Německé univerzity v Praze Alfred Buntru¹⁵³ (1 článek), Beyer zůstal jako jeho zástupce a vedoucí vědeckého oddělení de facto rozhodujícím o otázkách programu nadace a jejího personálního obsazení.

¹⁴⁷ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 91

¹⁴⁸ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 232

¹⁴⁹ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 222

¹⁵⁰ Reinhard Heydrich Stiftung; Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 223

¹⁵¹ Sicherheitsdienst (SD) byla bezpečnostní a zpravodajská služba SS a nacistické strany. Plnila funkci rozvědky a kontrarozvědky. Často byla spojována a považována za sesterskou organizaci tajné policie Gestapa. SD byla součástí Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA).

¹⁵² Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 134

¹⁵³ Alfred Buntru byl odborník v oboru vodních staveb, v ČSR působil již v 30. letech jako profesor na německé technice a později její rektor, poté odešel zpět do Říše. Do Prahy znovu přišel v roce 1939 z Cách jako rektor Německé techniky. Po Saureho demisi v roce 1942 byl vybrán, aby se dočasně stal rektorem i Německé univerzity v Praze, v této pozici působil od 1. 4. 1942 do 1. 11. 1943. - Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 223

Vedoucími odborných skupin nadace byli jmenováni Wilhelm Weizsäcker pro právní a národohospodářské vědy, Heinz Zatschek pro jazykovědu a dějiny, Hans Joachim Beyer pro národovědu, pro přírodovědu a techniku byl vybrán Arthur Winkler von Hermaden z německé vysoké školy technické.¹⁵⁴

K nadaci také patřilo osm ústavů, Ústav pro německé právo ve středovýchodní Evropě (Wilhelm Weizsäcker, Franz Josef Laufke), Zemský historický ústav pro Čechy a Moravu (Heinz Zatschek), Ústav pro národopis Čech a Moravy (Edmund Schneeweis¹⁵⁵, Josef Hanika¹⁵⁶), Ústav pro národní píseň a hudbu středovýchodní Evropy (Fridrich Gerhard Gesemann¹⁵⁷), Ústav pro český jazyk a literaturu (Eugen Rippl), Ústav pro evropskou nauku o národech a národní psychologii (Hans Joachim Beyer, Rudolf Hippus), Ústav pro duchovní dějiny východní Evropy (Eduard Winter) a Ústav pro národohospodářství (Ferdinand Ulmer), ten ale vznikl až v polovině roku 1944.¹⁵⁸ Většina z těchto ústavů však byla během války zavřená a jejich činnost se omezovala pouze na přednášky a publikační činnost.

H. J. Beyer také stanovil sedm hlavních témat, kterými by se studium nadace mělo zabývat. Jednalo se o význam židovství pro německo-český poměr v Čechách a na Moravě od osvícenství, národnostní vývoj německví ve vnitřních Čechách od třicetileté války, národnostní vývoj německví na Moravě od třicetileté války, historický vývoj smýšlení v Čechách a na Moravě od doby osvícenské, sudetští Němci jako budovatelský element v českých zemích od osvícenství, německá výstavba průmyslu a techniky v Čechách a na Moravě v 19. a 20. století a německo-česká smíšená manželství.¹⁵⁹

Samotná činnost nadace začala k prvnímu výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v roce 1943. Vzhledem k válečné situaci však již o rok později, v srpnu 1944, podalo vedení nadace návrh k omezení její činnosti, aby se ušetřilo 33 pracovních sil. Plně měl zůstat pracovat pouze Institut pro východoevropské duchovní dějiny, Ústav pro evropskou nauku o národech a národních psychologiích a ještě Ústav pro sociální antropologii.¹⁶⁰

¹⁵⁴ Jan Havránek, Zdeněk Pousta a kol. autorů - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990), str. 223

¹⁵⁵ E. Schneeweis má v časopise Böhmen und Mähren zveřejněny dvě statě

¹⁵⁶ J. Hanika má v časopise Böhmen und Mähren zveřejněno 7 statí a je sedmým nejčastěji otiskovaným autorem.

¹⁵⁷ F. G. Gesemann má v časopise Böhmen und Mähren zveřejněnu jednu statě.

¹⁵⁸ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 135

¹⁵⁹ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 136

¹⁶⁰ Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, str. 182

6.3. Akademici v časopise Böhmen und Mähren

V této kapitole bych se chtěl věnovat blíže některým autorům statí v časopise Böhmen und Mähren, kteří působili na akademické půdě a byli uznávanými odborníky ve svém oboru. Jejich příspěvky tak časopisu mohly dodat důraz vědeckosti a váženosti. Řadil jsem je podle počtu příspěvků, které jim byly v Böhmen und Mähren otištěny.

Zcela nejúspěšnějším autorem příspěvků v časopise byl Franz Husty¹⁶¹. Podle archivních materiálů byl veden jako člen NSDAP a podporoval germanizaci.¹⁶² V časopise Böhmen und Mähren odpovídal za tzv. „Pražský hospodářský list.“ Jeho příspěvky v Listu říšského protektora měly sice největší periodicitu ze všech autorů, kteří se na stránkách Böhmen und Mähren objevili, ale jejich váhu z propagandistického hlediska částečně „snižoval“ jejich obsah. Franz Husty psal o vývoji hospodářské výroby, o tom, jak německé protektorátní hospodářství prosperuje apod. Během prvních tří let byl „jeho sloupek“ pravidelně uveřejňován. V roce 1943 mu však byl otištěn pouze jeden článek a poté z časopisu mizí.

Druhým nejčastěji otiskovaným autorem statí v časopise byl právník Hermann Raschhofer¹⁶³ (1905-1976).¹⁶⁴ Již v roce 1933 působil jako stipendista a dopisovatel Volk und Reich, dopisy v nichž Hermann Raschhofer komunikoval s Friedrichem Heissem, se jednalo o nutnost provést změny v pronacistických brožurách určených pro tehdejší Rakousko. Tato korespondence byla vyvolaná nutností a v důsledku překonání demokratické ideologie tehdejšího rakouského kancléře Audouina Dollfusse a prosazení austrofašismu.¹⁶⁵ Jeho vztahy z pozdějšího šéfredaktora Böhmen und Mähren Friedrichem Heissem byly více než pracovní. Dokazuje to například dopis z 24. 7. 1933, v které Raschhofer oslovuje Friedricha Heisse, Lieber Heiss a navzájem si tykají!¹⁶⁶ V dopise Raschhofer mimo jiné Friedricha Heisse žádá, aby se mu co nejrychleji ozval a mohli se sejít, protože H. Raschhofer chce probrat nějaké detaily, jelikož by chtěl napsat článek o Hitlerově knize. Potřebuje tedy prodiskutovat, jakým se má ubírat směrem a poradit se o zásadních otázkách.¹⁶⁷

¹⁶¹ Böhmen und Mähren: 1940 – 9 článků, 1941 – 10 článků, 1942 – 6 článků, 1943 – 1 článek

¹⁶² Archiv bezpečnostních složek, 305-518-3

¹⁶³ Měl v časopise stejný počet statí jako K. H. Frank

¹⁶⁴ Böhmen und Mähren: 1940 – 3 články, 1941 – 3 články, 1942 – 2 články, 1943 – 3 články, 1944 – 1 článek, 1945 – 1 článek

¹⁶⁵ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4, už jsem se zmiňoval u osoby Friedricha Heisse

¹⁶⁶ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4

¹⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4, dopis z 24. 7. 1933

Celá dochovaná vzájemná korespondence v Archivu bezpečnostních složek je pak plná společného plánování a technických detailů vydávání časopisů, letáků, propagandistických pronacistických materiálů a především Raschoferovy knihy „Malé Rakousko nebo Velkoněmecko“.¹⁶⁸

„Hermann Raschofer vypracoval jako doktor práv právníké ospravedlnění ke zničení Československa. Byl rovněž příslušníkem jednotek, které se v sovětském týlu podílely na diverzních akcích a masových popravách civilního obyvatelstva a v letech 1942 a 1943.“
(Archiv bezpečnostních složek, 325-66-1)

Čtvrtým nejčastěji otiskovaným autorem Böhmen und Mähren se stal historik Eduard Winter (1896-1982)¹⁶⁹, v časopise měl zveřejněno 9 statí. Eduard Winter byl profesor pražské teologické fakulty a později filozofické fakulty. Zastával také vyšší církevní úřady (v dochovaných archivních materiálech nebylo specifikováno jaké, pouze, že byl katolickým knězem)¹⁷⁰ Pracoval jako vědecká kapacita v Heydrichově nadaci. Za okupace vystoupil z církve a tím také ztratil profesuru z teologie (když se oženil se svojí těhotnou přítelkyní, byl pryč z církve vyloučen).¹⁷¹ V roce 1939 obdržel profesuru na filozofické fakultě Německé univerzity pro východoevropský dějepis. Byl veden jako člen NSDAP a honorární spolupracovník SD a příležitostně i Gestapa.¹⁷² Závažnější činnost v rámci SD však podle československých úřadů nebyla zjištěna.¹⁷³

„Jako spisovatel byl mimo jiné činný v nacistickém směru v deníku Der Neue Tag.“ (Archiv bezpečnostních složek, 52-1-135) *Byl přesvědčeným zástupcem národně-socialistického světového názoru.* (Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2)

Eduard Winter se v Heydrichově nadaci zabýval ukrajinskou otázkou a působil jako spolupracovník Hanse Joachyma Beyera.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Archiv bezpečnostních složek, S-430-4

¹⁶⁹ Böhmen und Mähren, 1940 – 1 článek, 1941 – 5 článků, 1942 – 1 článek, 1944 – 2 články

¹⁷⁰ Archiv bezpečnostních složek, 305-190-7

¹⁷¹ Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2

¹⁷² Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2

¹⁷³ Archiv bezpečnostních složek, 305-190-7

¹⁷⁴ Archiv bezpečnostních složek, 305-571-6

Psal pro různé německé časopisy, v dochovaných materiálech ministerstva vnitra je vyzdvížena jeho spolupráce s měsíčníkem Böhmen und Mähren. Ve svých článcích rozšiřoval aktivně legendu o tisícileté příslušnosti Čechů k Německu.¹⁷⁵

„Byl důsledným nepřitelem českého národa a jeho samostatnosti,“ (Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2)

Anton Ernstberger (1894-1966)¹⁷⁶ byl se 7. články rovněž sedmý nejčastěji otiskovaný autor v Listu říšského protektora. Archivní materiály ministerstva vnitra o Antonu Ernstbergrovi evidují pouze tolik, že byl členem SdP a NSDAP a měl styky s různými vlivnými činiteli nacistického režimu.¹⁷⁷ Při zatčení 12. srpna 1945 u něho bylo nalezeno 12 beden starožitností. Při výslechu uvedl, že starožitnosti jsou od příbuzného z Vídně. Ve své výpovědi uvedl, že v SdP ani v NSDAP nebyl nijak činný a byl tam vzat „z milosti“ kvůli svému členství v zednářské lóži (1922-1929).

„Anton Ernstberger za války bádá v archivu zemského muzea, v archivu ministerstva vnitra, v archivu univerzity apod..“ (Archiv bezpečnostních složek, 305-298-14)

Heinz Zatschek (1901-1965)¹⁷⁸ měl v Listu říšského protektora otištěny 4 články, společně s osmi dalšími kolegy, byl tak devátý nejvíce otiskovaný autor v Böhmen und Mähren. Původně měl historik Heinz Zatschek rakouské státní občanství, v roce 1934 však vzhledem ke svému působení na pražské Německé univerzitě požádal o občanství české, které mu bylo uděleno. Po německé okupaci Československa s celou rodinnou v roce 1939 žádá o občanství německé, které je mu rovněž uděleno.¹⁷⁹

Během okupace (až od roku 1943, v letech 1941 – 1943 totiž pracoval jako profesor historie ve Vídni) působil jako vedoucí historického ústavu a také pracoval v Nadaci Reinharda Heydricha.¹⁸⁰ Zde se soustředil na knihovnu, kterou převezli Němci z okupované Varšavy.¹⁸¹ Zatschek byl členem NSDAP a zplnomocněncem pro zveřejňování historických pramenů.¹⁸²

¹⁷⁵ Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2

¹⁷⁶ Böhmen und Mähren: 1942 – 3 články, 1943 – 3 články, 1945 – 1 článek

¹⁷⁷ Archiv bezpečnostních složek, 305-298-14

¹⁷⁸ Böhmen und Mähren: 1941 – 1 článek, 1943 – 2 články, 1944 – 1 článek

¹⁷⁹ Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75

¹⁸⁰ Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75, 10-P-75

¹⁸¹ Archiv bezpečnostních složek, Z-6106/45

¹⁸² Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3062/413

V době okupace také v NSDAP zastával funkci vedoucího NSDAP při německém úřadě pro vědu v Praze.¹⁸³ Jeho chování bylo podle archivních pramenů tvrdě německé, arogantní a vůči českému lidu nepřátelské.¹⁸⁴ Za svoji činnost byl vyznamenán zvláštním listem, který podepsal Adolf Hitler.¹⁸⁵ Byl rovněž spolupracovníkem SD.¹⁸⁶ Pro vojáky německé branné moci ve vojenském táboře v Milovicích konal přednášky na téma „Říšská idea.“¹⁸⁷

„Za jeho aktivní činnost mu pro „Velkoněmeckou říši“ mu byl dne 1. září 1944 Adolfem Hitlerem udělen válečný kříž II. Stupně a mimo to obdržel pochvalné uznání od vedení NSDAP za jeho přednáškovou činnost pro německou armádu.“ (Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75)

Stejně jako Heinz Zatschek, měl i právní historik Wilhelm Weizsäcker (1886-1961)¹⁸⁸ otištěny 4 statě. Podle dochovaných materiálů ministerstva vnitra proti němu nebylo po válce vedeno žádné šetření, byl sice uveden v seznamech jako člen NSDAP a SA, nezastával ovšem vyšší funkce, proto se na něho po válce československé úřady příliš nesoustředily¹⁸⁹.

„Jakákoli činnost ve smyslu retribučního dekretu nebyla zjištěna, snad s výjimkou toho, co v rámci vědecké činnosti mělo určitou souvislost s politickým děním“ (Archiv bezpečnostních složek, 301-4-6)

Jiná trestná činnost u něho rovněž nebyla podle archivních materiálů zjištěna.¹⁹⁰ Původním povoláním byl soudce a v letech 1938-1930 působil jako profesor práv ve Vídni. V roce 1943 po založení Heydrichovy nadace převzal úřad vedoucího.¹⁹¹

¹⁸³ Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75

¹⁸⁴ Viz. Poválečné materiály jako u H. J. Beyera

¹⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3062/117

¹⁸⁶ Archiv bezpečnostních složek, 52-1-363

¹⁸⁷ Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75

¹⁸⁸ Böhmen und Mähren: 1940 – 2 články, 1941 – 1 článek, 1943 – 1 článek

¹⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek, 301-4-6

¹⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek, 301-4-6

¹⁹¹ Archiv bezpečnostních složek, 301-4-6

7. Propaganda

„Základní princip celé propagandy je neustálé opakování nejučinnějších argumentů. Vtloukám svým lidem bez ustání do hlavy: opakovat dokud to nepochopí i ti nejzabedněnější.“
(Josef Goebbels; *Goebbels pán myšlenek Třetí říše*, David Irving, 1998, str. 452)

7.1. Propaganda v totalitních režimech

Pod pojmem propaganda si lze představit mnoho projevů, tlaků a účinků na obyvatelstvo nebo uživatele různých medií, které mají za cíl ovlivňovat veřejné mínění. Harold Dwight Lasswell uvádí, že v každodenním užití se pod propagandou rozumí manipulace médií, která si klade za cíl dosažení společenské kontroly.¹⁹²

Propaganda je úzce propojena s terorem, jsou to dvě strany jedné mince.¹⁹³ Ernest Bramstedt to vysvětluje tím způsobem, že teror bez propagandy ztrácí většinu svého psychologického účinku a propaganda, která postrádá teror, nedosáhne zase plné údernosti.¹⁹⁴ Kdekoli má však totalitarismus již absolutní moc, je propaganda nahrazena indoktrinací a násilí již není tolik užíváno k zastrašování lidí, jako tomu bylo v počáteční době, kdy ještě existovala opozice, ale je užíváno k dodání zdání reality svých ideových doktrín a lži.¹⁹⁵

Totalitní hnutí a režimy existují ve světě, který sám totalitní není, proto se opírají o propagandu. Ta je pak zacílena na okrajovou vrstvu společnosti, která může být velmi různorodá. Dokonce i po uchvácení moci se může totalitní propaganda obracet do vlastních řad a působit na ty vrstvy, či osoby, které nebyly dostatečně indoktrinovány.¹⁹⁶

Poměr mezi propagandou a indoktrinací obvykle závisí na velikosti totalitního hnutí a na vnějším tlaku. Čím menší je hnutí, tím více své energie věnuje propagandě. Čím větší je pak tlak vnějšího světa na totalitní režimy, tím aktivněji se představitelé totalitní moci budou zabývat propagandou.¹⁹⁷ Z tohoto poznatku tedy vyplývá, že se slábnoucím vlivem nacistické ideologie v protektorátu, tedy s blížící se frontou a množícími se německými porážkami, musí logicky sílit i nacistická propaganda. Zároveň němečtí propagandisté nemohou opominout

¹⁹² Takto definoval propagandu Lasswell, když hovořil o propagandě jako o „manipulaci veřejným míněním prostřednictvím politických symbolů“ nebo „řízení kolektivních postojů pomocí manipulace důležitými symboly.“ - Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 156

¹⁹³ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 473

¹⁹⁴ Ernest K. Bramsted, Dictatorship and Political Police: The Technique of Control by Fear, str. 175

¹⁹⁵ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 473

¹⁹⁶ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 475

¹⁹⁷ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 476

aktivně reagovat na vysílání britského rozhlasu, především na proslovy členů exilové vlády a prezidenta Edvarda Beneše.

Důležitým poznatkem je však to, že intenzita propagandy je přímo diktována okolním světem a režimy samy o sobě nepropagují, ale indoktrinují. Indoktrinace, která je pak spojena s terorem, se naopak stupňuje s rostoucí silou hnutí nebo izolovaností režimů a jejich zajištěností před vměšováním okolí. Teror pak totalitní režimy používají i v případě, že vládnou nad zcela podmaněnou populací.¹⁹⁸ Klasickým příkladem vymizení propagandy a setrvání pouze teroru je podle Arendtové jakýkoli koncentrační tábor, kde je výchova založena na disciplíně a ne na ideologickém základě.

Propaganda je jedním, a možná nejdůležitějším, nástrojem totalitarismu ve styku s vnějším netotalitním světem. Teror je pak vlastní podstatou totalitní formy vlády.¹⁹⁹

Silný důraz totalitní propagandy na „vědeckou“ povahu jejich tvrzení bývá srovnáván s určitými reklamními technikami, které byly rovněž zaměřeny na masové působení. Hitler ve svém díle *Mein Kampf* odkazuje na obchodní stránku válečné propagandy a uvádí jako příklad reklamu na mýdlo. V inzerci lze totiž podle něj pozorovat stejnou „vědeckost“ s čísly a fakty, díky nimž dokazuje výzkumné oddělení výrobce, že jejich mýdlo je to nejlepší na světě.²⁰⁰ Jak u obchodní reklamy, tak u válečné propagandy je tak věda očividně náhražkou moci. Jakmile jsou však totalitní hnutí u moci, jejich posedlost „vědeckými důkazy“ svých tvrzení mizí. Je však nutné přiznat, že podobnost reklamy a propagandy tím končí, obchodníci se obvykle nevydávají za proroky a nesnaží se stále dokazovat správnost svých předpovědí. Forma neomylné předpovědi se pro totalitní hnutí stala důležitější, než jejich vlastní obsah. Hlavní kvalifikací vůdce mas tak má být jeho nekonečná neomylnost, tento propagátor nikdy nesmí připustit sebemenší omyl.

Předpoklad neomylnosti se nezakládá ale ani ne tak na vyšší inteligenci jako na správné interpretaci v podstatě spolehlivých historických nebo přírodních sil, které ani porážka nebo zkáza neusvědčí z nepravdy, časem se totiž vždy údajně prosadí. Vůdcům mas leží na srdci jedině, aby se jejich předpovědi ukázaly jako pravdivé.²⁰¹

Účinnost propagandy ukazuje jednu z nejdůležitějších charakteristik moderních mas. Nevěří totiž v nic viditelného, v realitu vlastní zkušenosti, vlastním uším a očím, ale věří jen svým představám. Masy totiž nepřesvědčují fakta, dokonce ani ne vymyšlená fakta, ale jen

¹⁹⁸ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 476

¹⁹⁹ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 476

²⁰⁰ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 478

²⁰¹ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 482

konzistence systému, jehož jsou samy součástí. Opakování, které je co do důležitosti mnohokrát přeceňované, je důležité pro to, že přesvědčuje o konzistenci v čase.²⁰²

Největší slabinou totalitní propagandy je pak to, že touhu mas po zcela konzistentním, srozumitelném a předvídatelném světě, nemůže splnit, aniž by se na druhé straně nedostala do přímého rozporu se zdravým rozumem.

Jakkoli je pravda, že masy jsou posedlé touhou uniknout realitě, neboť ve své bytostné vykořeněnosti nejsou s to dál snášet její nahodilé, nesrozumitelné stránky, je rovněž pravda, že jejich touha po fikci má určitou spojitost s těmito schopnostmi lidské mysli, jejichž strukturální konzistence je nadřazena pouhému nahodilému dění. Lidské bytosti potřebují ustavičnou přeměnu chaotických a náhodných podmínek v nějaký relativně konzistentní vzorec vytvářený člověkem.²⁰³ Síla totalitní propagandy tak spočívá v schopnosti odloučit masy od reálného světa.

Josef Goebbels věnuje velkou důležitost rovněž i rychlosti a přesnosti propagandy. Principem nacistické propagandy podle něj bylo, nikdy nepřestat mluvit a vždy něco říci.²⁰⁴

Skutečným cílem totalitní propagandy není přesvědčování, nýbrž organizace - kumulace moci, aniž bychom disponovali prostředky násilí.²⁰⁵

Umění propagandy pak spočívá v tom, že se ve zvoleném tématu svého výmyslu použijí, s patřičným zkreslením samozřejmě, prvky reality, které jsou již ověřeny lidskou zkušeností a zobecní se na oblasti, jež jsou už zcela mimo možnost kontroly individuálních zkušeností.²⁰⁶

Takovýmito generalizacemi pak totalitní propaganda vytváří iluzi světa, která je schopna soutěžit se skutečným reálným světem, který je znevýhodněn především v tom, že není logický, konzistentní a organizovaný.

Základní příčinou převahy totalitní propagandy nad propagandou jiných stran a hnutí je to, že její obsah, rozhodně alespoň pro členy hnutí, už není objektivní problematikou, na kterou mohou mít lidé svůj vlastní názor, nýbrž se stal v jejich životě prvkem tak skutečným a nedotknutelným jako jsou pravidla aritmetiky.²⁰⁷ Klasickým příkladem v protektorátu by se dala vzít teze o „historickém a životním německém prostoru“ v Čechách a na Moravě.

²⁰² Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 486

²⁰³ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 487

²⁰⁴ David Irving, Josef Goebbels; Goebbels pán myšlenek Třetí říše, str. 452

²⁰⁵ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 498

²⁰⁶ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 499

²⁰⁷ Hannah Arendtová – Původ totalitarismu, str. 487

7.2. Propaganda v časopise Böhmen und Mähren

Propaganda v moderních společnostech se rozděluje na několik hlavních kategorií. Do první kategorie spadá politická propaganda²⁰⁸, která je zaměřena na udržení nebo získání moci. V časopise Böhmen und Mähren by se na základě této teze jednalo o příspěvky, které se zaměřují na „ideologický boj“ proti prezidentovi v exilu, Edvardu Benešovi, a anglické nebo americké politice, jako symbolu západních demokratických režimů. Druhým významným cílem politické propagandy se pak v časopise stává ideologický boj proti bolševismu. Opomenout ovšem nelze ani snahy na udržení moci a tedy přesvědčit obyvatelstvo o „jedinečnosti a správnosti“ nacistické ideologie. V tomto případě se jedná o články, které obhajují, vysvětlují, ale především oslavují říšskou myšlenku a vše nacistické.²⁰⁹ S politickou propagandou souvisí ekonomická propaganda, která je ekonomickým ekvivalentem politické image a je zaměřena na přesvědčení lidí, aby kupovali, či prodávali zboží a vyvolávali nebo udržovali důvěru v ekonomický systém.²¹⁰ V tomto ohledu se na stránkách časopisu Böhmen und Mähren neobjevují příspěvky, které by podporovaly nákup s prodejem, ale především ty, které jsou zacíleny na podporu pracovního nasazení českých dělníků a víru v německé hospodářství jako motoru válečné mašinerie nacistů. Jako příklad by mohla posloužit úvodní stať lednového čísla roku 1942, která nese název „Protektorátní hospodářství ve službách říše“ nebo únorové číslo stejného roku, které je celé věnováno práci ve válečném úsilí. Často byl také v časopisu Böhmen und Mähren vymezen prostor pro tzv. „Pražský hospodářský list,“ kde Dr. Franz Husty informoval o vývoji průmyslové výroby.

Třetím druhem propagandy je propaganda válečná nebo vojenská.²¹¹ Ta se zabývá pozvednutím morálky vlastního obyvatelstva, demoralizováním nepřítele nebo získáním spojenců. V případě nacistů je to především podpora víry u obyvatelstva v neochvějně konečné vítězství Němců na všech frontách. Z tohoto pohledu se časopis omezil většinou na fotografický materiál a popis německých tažení. Nejvíce se tyto články objevují v letech 1941 a 1942 v souvislosti s úspěchy na západní frontě, výsadekové operace, ale především války na východní frontě. Zde lze vyzorovat prolínání politické a ideologické protibolševicky zaměřené propagandy s vojenskou propagandou.

²⁰⁸ Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 157

²⁰⁹ Úvodní stať lednového čísla roku 1941 „Vítězství nacionalistický myšlenek“ nebo článek listopadového čísla roku 1941 „Sabotáž na zdravém lidském rozumu“

²¹⁰ Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 157

²¹¹ Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 157

Další formou je diplomatická propaganda, která se soustředí na posílení, či vyvolání přátelství, nebo nepřátelství potencionálních spojenců, nebo nepřátel. V tomto ohledu musí být zmíněno červnové číslo roku 1941, které se celé věnuje Itálii, její kultuře, politice a společnosti. Stejně tak i říjnové číslo stejného roku, které je zase věnováno Slovensku. Obě země patřily v tomto období mezi spojence Třetí říše nebo satelitní země. V době vyhlášení války USA se zase články v časopise soustředí na „zákeřnou“ politiku Američanů.

Pátým druhem propagandy je didaktická propaganda. Jedná se o jistou formu výchovy populace a prosazování společensky žádoucích cílů. Zde bych uvedl především lednový úvodní článek ročníku 1941 pod názvem „Vítězství nacionalistických myšlenek“, či zářijové číslo „Boj o oltáře německé duše.“ V případě časopisu Böhmen und Mähren je však didaktická propaganda úzce spojená s ideologickou propagandou a těžko se odděluje. Ideologická propaganda, jako další forma manipulace, se soustředí na šíření komplexních systémů idejí a náboženských cílů. Snaží se často využít a zneužít emoce k násilné změně názorů a přesvědčení. Usiluje o názorovou konverzi jednotlivců nebo celých společenských skupin.²¹²

V tomto případě stojí za zmínku články v souvislosti s výstavou „Sovětský ráj“, která měla obyvatelstvu protektorátu ukázat „středověké poměry“ v Stalinově SSSR. Nebo články, jež se soustředily na propagaci nacistických idejí, například spojené číslo z července a srpna 1943 je celé věnováno mládeži a jejímu „zdravému nacistickému zápalu.“ Jedná se o říšské (nacistické) ideje, které jsou vštěpovány již mladým obyvatelům protektorátu, jako důraz na fyzickou kondici a ideologickou vybavenost.²¹³ Důležitá jsou také první čísla ročníku 1940, kdy časopis začal vycházet. Již samotné titulky úvodních statí hovoří samy za sebe: Böhmen und Mähren v německém prostoru (duben), Böhmen und Mähren v německé krajině (květen), Böhmen und Mähren jako německá kulturní půda (červen), nebo Hrady Böhmen und Mähren jako svědkové německé kultury (srpen).

Poslední formou propagandy je eskapistická propaganda. Tato specifická forma politické propagandy využívá media k odvedení pozornosti od společenských problémů, posílení pasivity a klidu na rozdíl od aktivního motivování, v určitém směru.²¹⁴ Zde bych se omezil pouze k odkazu na již výše zmíněné druhy propagandy.

²¹² Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 157

²¹³ Styl, a forma propagandy v časopise Böhmen und Mähren odpovídá té formě, která byly otiskována i v jiném dobovém tisku. – Národní politika, Der Neue Tag...

²¹⁴ Jan Jiráček, Barbara Köpplová – Media a společnost, str. 157

7.3. Propaganda v Böhmen und Mähren na příkladě statě K. H. Franka

K obecnému zhodnocení článků v Listu říšského protektora a především propagandistické náplni statí může dobře posloužit článek z prvního dubnového čísla Böhmen und Mähren v roce 1940. Autor této statí a zároveň vydavatel celého listu K. H. Frank nastiňuje, jakým směrem se celý časopis a propaganda na jeho stranách bude ubírat.

Nacionalismus apeloval na Němce, na německý národ jako na celek. Tato výzva ho probudila. Nyní se odráží ozvěna z hluboké a vzdálené německé historie. Volání po celistvosti německého života vede k úplné zodpovědnosti za německý celkový politický rozsah ve všech jeho odvětvích.

V čase německého rozštěpení znovu ožijí pradávne a skryté souvislosti. Určité otázky v historických knihách, které byly označovány jako přežité, se náhle staly naléhavými problémy, které budí nové skutečnosti. Nikde snad nelze tuto odolnost velké osudové německé otázky bezprostředně pociťovat než zde - ve starých německých říšských zemích Čech a Moravy.

V úvodu svého článku K. H. Frank opakuje ústřední „historickou“ myšlenku, kterou se po celou dobu vydávání časopisu, budou snažit pronacističtí němečtí historici dokázat, a sice „jasnou a nezpochybnitelnou“ příslušnost Čech a Moravy a všech Čechů do područí Německa. Pro jistotu je tato základní teze protektorátní propagandy znovu a znovu opakována při jakékoli příležitosti.

Ona mělká anglická intelektuálnost, která před nedávnem nabídla šokující konec, že ve jménu nové Evropy anglického ražení budou smět sudetští Němci znovu klidně žít odděleně od říše, s poukazem na to, že nikdy nenáležely k Bismarkově říši.

Angličané pak budou ohrnovat nos a budou chtít i přes opětovné zjištění, kterým je od nynějška pro všechny budoucí časy osudové a nerozlučné spojení českého prostoru s Velkoněmeckou říší, toto spojení vyřídít jako propagandu. Tím se ale nezmění ani přirozenost ani význam této podstatné skutečnosti.

Na začátku jedné práce, na kterou chce tento časopis navázat, se objevuje snaha vyjevit a názorně vysvětlit, jak Němcům ve staré říši, tak lidem v protektorátu, zdejší problémy, stejně tak historické a politické propojení Říše a těchto zemí. Vychází najevo, že toto propojení je

stejně tak správné, jako nutné. Toto spojení je přirozené a uznávané ve svých hlavních historických rysech.

Z takového poznání vyplývá potom politické právo na znovuzapojení česko-moravského prostoru výlučně do kompetence politické zodpovědnosti Německé říše.

Kritika demokracie a poválečného uspořádání po První světové válce musí být řádně vysvětlena, aby již nebylo pochyb o „omylu a nesmyslnosti“ myšlenky české státní samostatnosti. K. H. Frank v této části také nastiňuje, jakým směrem se časopis bude ubírat a co je jeho cílem; *historické a politické propojení Říše a těchto zemí*

Slovo Evropa a evropská kultura vede k vyslovení povinnosti vytvořit po obsahu klíčových hesel také ideje. Zřejmě se tím myslí sloučení do určité formy a představy, do které se evropské národy i přes národní rozdílnost slučují, a to v kulturní společenství. Toto evropské kulturní společenství vede ale od faktu zvláštní historické vazby a úzkého sousedského spojování mezi národy nebo národnostními skupinami. Pod tímto celkovým úhlem pohledu musí být také viděny německo-české vztahy a průběh jejich historického vývoje.

Politické poměry české velikosti jsou jen následkem utvořené germánské síly, která český národ, jeho život a kulturu natrvalo určovala. České země existovaly pod německou, případně franckou centrální mocí. Od střední německé Evropy přijímali Češi rozhodující kulturní a civilizační prvky, a to hlavně od úspěšné řezenské christianizace, jednalo se o německé zakládání měst, stejně tak jako o přebírání německých, politických a sociálních forem. To odůvodňuje, proč český národ je nejsilnější z ostatních slovanských národů a spojuje jej se středem Evropy. České země byly v kulturně-civilizační pospolitosti s Německem, tím se odlišuje vedení života a každodennost českého národa od ostatních slovanských národů.

Toto už dříve zjištěné kulturně-civilizační spojení se střední Evropou je až do dneška vedle strategických a prostorově politických nezbytností říše nejdůležitější faktor příslušnosti Čech a Moravy k Říši. Toto politické spojení zažilo zesílení i úpadek - za časů Karla Velikého přes Otu Velikého do Jindřicha III. Konečný výsledek, který historici už několikrát zdůraznili, byl, že Čechy se od posledního jmenovaného panovníka nikdy nepokusily zbavit se německé nadvlády. Čechy stojí v lénním svazku, v státně právním svazku staré Říše jako vznešené knížectví. Vrůstají pořád více do svazku Říše. Jeden čas byly dokonce Čechy politickým

centrem Říše. Český národ tento svazek vyloženě vyhledával a byl s ním srozuměn. Za Karla IV. byla říšská koruna jednou za rok vzata na hrad Karlštejn a tam vystavena. Existují zprávy o tom, že poutníci přicházeli a tento den oslavovali jako svátek, a vzdávali hold říšské koruně. Náboženské zmatky tento vztah rozrušily, nezaútočily ale na státně právní svazek Čech s Říší. Dokonce český král Jiří z Poděbrad se vědomě považoval za prvního kurfiřta Německé říše. Poté ovšem následoval rozklad Říše a uvolnění Čech z říšského svazku.

Na jednu stranu souvislost s Říší ve starém smyslu lákala, Čechy rostly ve stejné míře o další velké prostory, ve kterých do roku 1866 převažovala němčina a německy vedená Habsburská říše. Tak zůstaly Čechy a Morava až do roku 1866 součástí německého spolku. Od něj vzešlo pozvání Palackého na Frankfurtský národní sněm, aby se ho účastnil. Do roku 1918 zůstaly obě korunní země ve svazku Habsburské monarchie.

Označovaná perioda 1918 – 1938 jako Benešova éra, je jediná historická epocha, ve které Čechy a Morava nebyly pod německou vládou. Ale jen velmi krátkozraké hledisko může označit tuto periodu za plnou politickou svobodu národa. Teprve nedávno také slovenská strana vypověděla, kdo byl vlastně pánem vojska, které bylo zdánlivě samostatné: francouzská vojenská mise a její vojenské útvary přidělených zástupců. Politické sdružení bylo také málo zřejmé, proto nebylo tak pevné a trvalé. Svoboda Československé republiky stačila jen potud, dokud zájmy západních mocností nabízely a dovolovaly. Zdánlivá svoboda v státním a internacionálním vztahu stojí na politické závislosti silnějších. Tato zdánlivá svoboda vystavovala tento malý národ stále rizikům katastrofy.

Dějiny z „pronacistického a pseudohistorického“ pohledu bylo oblíbené téma, které K. H. Frank rád používal. Na historících a akademících Německé univerzity v Praze pak bylo tyto myšlenky doložit.

Dnešek ukazuje a to i krátkozrakým, že takzvané Verseillské uspořádání nespočívá v zřízení životaschopné existenci státu, ani v uspořádání státního systému, nýbrž v pokusu zvěčnit politickou koalici vítězů a poražených. Proto se musela ocitnout v odporu s přirozenou silou a rozvojem, přičemž samozřejmě jako vždy zvítězila vnitřní síla nad vnějšími zábranami. Zodpovědní muži českého národa v posledních hodinách rozpoznali velitelské požadavky doby. Z pověření politické moci a s odpovědností pro osud tohoto prostoru a svého národa pochopili, k čemu dějiny povolaly Německou říší.

Opětovná kritika poválečného „chybného“ uspořádání, kdyby i ti nejméně vnímaví čtenáři nepochopili, kde je „skutečné“ místo českých zemí.

Proto bylo znovu v tomto prostoru vytvořeno přirozené usměrňování sil a již historií vytvořené vztahy. Znovu začalo období, jehož dosah a význam není teď ještě úplně jasný. Vedle skutečného politického vedení českého národa a vedle široké masy českých dělníků a zemědělců, kteří se instinktivně dívají daleko, jsou čestně loajální, stojí ještě pořád skupiny českých intelektuálů a směšných iluzionistů, kteří denně díky emigrantským štváčům slouží indukčním proudům a podléhají sirénám západní moci. Člověku musí být jasné, že tady je ustanovena říše podle válečného práva s vrstvami lidí, která je stále chápána kvůli hecování – jako předvoj nepřátelských zájmů. Je třeba myslet jen na to, jak v takových případech jednat s ostatními státy, aby posoudily umírněnost vůdce a velkorysost obsahu protektorátního nařízení z 16. 3. 1939. Západní mocnosti mají, jak známo, monopol na rozhořčené pocity kvůli Česko-Slovensku, kterému prý vůdce způsobil bezpráví. Přitom vůdce českému národu na prastaré říšské půdě poskytl státoprávní autonomii. Dříve nám západní apoštolové humanismu dávali za tuto oblast ponaučení, nyní by si však měli zamést před vlastním prahem.

V této části Frankova článku je důležitá nacistická „shovívavost“ k českému pracujícímu lidu a neustále vyzdvihování českého dělníka, který chápe správnost německé (národně-socialistické) myšlenky. Němci totiž potřebovali v protektorátu klid, aby české hospodářství plně podporovalo německé válečné úsilí.

Postavení říšského protektorátu se podrobilo nejen ve všeobecné, ale také ve zvláštní podobě historickým potřebám. Už pojmenování – Protektorát Čechy a Morava – ukazuje, že je zachována historická individualita zemí, především administrativní právo. Na druhé straně dokazuje existenci a pravomoci protektorátní vlády a uznání existence českého národa jako takového.

Avšak je, jak už jsem na jiných místech zdůraznil, jedno jasné: fungování a zachování současné právní konstrukce předpokládá z české strany loajalitu a dobrou vůli. Loajalita a dobrá vůle na politickém poli je závislá na reálných politických rozhodnutích a hodnoceních a ne na okamžitých poměrech, nýbrž na hluboké, účinné historické síle. Získat přehled politického jednání českého národa v posledních sto letech, může zjistit nadcházející

podceňování situace, které by mohly mít špatné následky pro národ. Je vždycky zajímavé vidět český národ při ostré a jasné evidenci historické pravdy a v jeho skutečném postavení a významu uprostřed německého osmdesátimilionového národa. Jen potom mohou být oceněny šance, které byly ještě jednou darovány historickým činem vůdce.

(K. H. Frank - Čechy a Morava v Říši; Böhmen und Mähren 1940/ 1)

Ačkoli se tato stať může zdát nereprezentativní, odpovídá z velké míry hlavním oblastem, na které se propaganda v člancích listu Böhmen und Mähren soustředila.²¹⁵ Po prostudování několika ročníků Böhmen und Mähren je nutné konstatovat, že základní linie propagandy na stránkách listu se řídí známou větou ministra propagandy Josefa Goebelse, „*opakovat, opakovat a opakovat.*“

7.4. Propagandistické fotografie v Böhmen und Mähren

Stejně důležitou, ne-li důležitější úlohu než psané statě, v účelu propagandy časopisu Böhmen und Mähren hrály fotografie. Jak jsem již uvedl dříve, místo některých článků byly na stránkách Böhmen und Mähren zveřejňovány pouze fotoreportáže s krátkými popisnými komentáři. Za všechny bych jmenoval například Jeden rok Říše nebo Německá vítězství (Böhmen und Mähren 1940, sešit 9). O to více tedy musel být kladen důraz na výběr a především vypovídající propagandistickou hodnotu fotografií.

Co se týče původu fotografií, jednalo se o agenturní materiál, samotné snímky pak byly černobílé, ale v časopise se dá nalézt i malé množství barevných snímků.²¹⁶

Ve své práci jsem analyzoval pouze první vydávaný ročník časopisu, tedy devět čísel roku 1940. Domnívám se, že jako reprezentativní vzorek je toto množství dostačující. Fotografický materiál je totiž v celé historii časopisu zveřejňován podle stejného klíče a je velmi podobný.

Jako první propagandistický krok, na jehož základě byly zveřejňovány fotografické snímky, bych označil ukazování (ostenzi). Jde například o to, jak byli zobrazováni vojáci, politici, nebo vesničané. Jde o tzv. archetypální zobrazení. Například politici jsou zachycováni většinou při projevech, přehlídkách nebo v rozhovorech.

²¹⁵ Jmenoval jsem je již v předešlé kapitole. Jedná se o „ideologický boj“ proti prezidentovi v exilu Edvardu Benešovi, anglické nebo americké politice a bolševismu. Snahy přesvědčit obyvatelstvo o „jedinečnosti a oprávněnosti“ nacistické ideologie. Podpora pracovního nasazení českých dělníků.

²¹⁶ Fotografie svatby na moravském Slovácku. Böhmen und Mähren 1940, sešit 8

V případě, že se jedná o projev, politik stojí vzpřímeně za pultem, či na podiu v nažehlené uniformě a hovoří k naslouchajícímu dychtivému davu (K. H. Frank, Böhmen und Mähren 1940, sešit 2). Pokud je to rozhovor v přátelštější a uvolněnější atmosféře, politik sedí například v křesle a „nenuceně“ konverzuje (Josef Goebbels, Böhmen und Mähren 1940, sešit 8).

Vojáci jsou zobrazováni trojím způsobem. Nažehlení „supermani“, kteří pochodují v semknutém šiku a z kterých čiší odhodlání. Statečnost a síla je první obraz německého vojáka v časopise Böhmen und Mähren. Druhé zobrazení německé armády a jejich bojovníků jsou postupující, nebo útočící jednotky, které se „nezadržitelně probíjejí“ k vítězství a konečně třetí způsob, obyčejní lidé, kteří se baví a zažívají „všední“ starosti během vojenské služby (Böhmen und Mähren 1940, sešity 1,3).

Je rovněž třeba zmínit, že na koních, motocyklech, přehlídkách, či frontě, jsou vyobrazeni čistí, vzpřímení, oholení a šťastní vojáci, kteří „hrdinně“ a bez jakýchkoli problémů postupují za svým cílem.²¹⁷

Druhou pozorovanou veličinou je četnost (frekvence) fotografií v jednotlivých číslech. Počet snímků se v roce 1940 pohyboval v rozmezí 20 až 51 snímků (viz. příloha). Toto je však třeba upřesnit, protože fotografie v Listu říšského protektora byly zveřejňovány nejen podle stejného klíče, co se stylu fotografií týče, ale rovněž podle stejného klíče, co se týče počtů snímků. V případě, kdy bylo v měsíčníku zveřejněno více fotografií (například 50), šlo o nějakou reportáž (většinou na dvě stránky), kde bylo více malých fotografií, na úkor celostránkových snímků. Na druhou stranu, když bylo v jednom sešitu méně snímků, jednalo se o velkoformátové snímky. Nelze tedy tvrdit, že by v určitých číslech časopisu bylo méně textu, na úkor fotografického materiálu. Fotografií na celý formát stránky, tak mohlo nahradit v dalším čísle několik menších fotografií, které zabraly stejný prostor. Jasným příkladem jsou například snímky z bojového tažení po Francii, jež zabraly dvě stránky A3 (Böhmen und Mähren, 1940, sešit 3). V průměru připadalo na jeden výtisk Böhmen und Mähren přibližně 30 fotografií.

²¹⁷ Tento způsob zobrazování německých vojáků je pro časopis Böhmen und Mähren typický. I v pozdějších číslech se objevují pouze „relativně čistí a šťastní“ frontovní vojáci, kteří pouze postupují vpřed a vítězí. Na snímcích tedy není znát, zda se vojáci potýkají s únavou, nedostatkem jídla, ošacení, či snad se strachem. Při studiu pozdějších ročníků Böhmen und Mähren (1944) se pohled na německého vojáka částečně mění. Není již vítězcím dobyvatelem, ale naopak ochráncem a strážcem civilizované Evropy, jeho obraz tedy odpovídá duchu tehdejší propagandy Třetí říše. Opět je však z fotografií znát odhodlání, statečnost a efektivnost německé armády. Naproti tomu, jako protiklad jsou stavěni špinaví, nemytí a vousatí „podlidští“ partyzáni ruského původu, kteří bojují „nečestným“ způsobem proti německé armádě.

Důležitým a třetím hlediskem, především z propagandistického úhlu pohledu, je sémiotizovaná činnost. O jaké druhy fotografií se jedná. V tomto smyslu jsem fotografický materiál rozdělil do několika kategorií. Jedná se o snímky oslavující, heroizující, zlidšťující a důstojné.

Do kategorie oslavující zcela jistě patří známá fotografie Adolfa Hitlera, který shlíží na „dobytou“ Prahu z okna Pražského hradu. Nepochybně také několik fotografií nadšeně zdravícího (hajlujícího) lidu (německého), který vítá německá vojska vstupující na dobyté území, vojenské přehlídky, či dav, který zdraví Hitlera, jež stojí na balkoně Pražského hradu (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,3,12). Není snad jasnější důkaz velkoleposti německého impéria, než „prostí“ občané, kteří vítají své „osvoboditele a sjednotitele“ ve velké „tisícileté“ Třetí říši. Cílem těchto fotografií je v čtenáři evokovat pocity „legitimizace“ myšlenky na připojení Čech a Moravy k německé říši. Jásající dav je vlastně jistým druhem alibi pro akt zabránění i zbytku Československa.

Druhou kategorií v této sekci jsou fotografie heroizující. Zde bych vyzdvihl především pohledy na jedoucí vojáky na motocyklech a koních, kteří triumfálně dobývají zbytky Československa, nebo útočící (vítězící) letadla a tanky v Polsku, Norsku a Francii (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,2,3,8). Tyto dvě předešlé kategorie se na stránkách listu úzce prolínají a určitě mezi nimi jasnou dělicí čáru není zcela možné.

Další kategorií jsou zlidšťující fotografie, cílem těchto fotografií je ukázat, že i vojáci-hrdinové jsou ve své podstatě „pouze“ lidé, jako všichni ostatní.²¹⁸

Zde bych poukázal na vojáky, kteří v družném rozhovoru v domácím prostředí rozmlouvají s vesničany, nebo vojáka, který krmí malého chlapce vojenským jídlem (Böhmen und Mähren, 1940, sešit 1).

Poslední kategorií, kterou jsem v této sekci rozlišil, jsou fotografie důstojné. Zde se jedná jak o pohledy na historické památky, tak o vyobrazení „vážnosti“ německých politiků během důležitých jednání a konferencí (Böhmen und Mähren, 1940, sešit 1).

Těchto fotografií je v časopise nejvíce. Jde o tzv. situační snímky, pohledy na českou krajinu, hrady, architekturu, inspekce, nebo každodenní život v protektorátu. Za všechny bych jmenoval kupříkladu K. H. Franka, který naslouchá protektorovi Konstantinu von Neurathovi, či obrázky katedrál sv. Víta na Pražském hradě, nebo pohledy na historické jádro Prahy, či architekturu v Berlíně (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,5)

²¹⁸ Souvisí s propagandistickým tahem polidšťování (intimitou), viz. později.

Čtvrtou zjištěnou veličinou je pak kompozice. V časopise není jasně daná kompozice, jak zobrazovat německé politiky a vojáky, přesto lze vysledovat několik typických znaků. Co se týče úhlů zobrazení, převládají šikmé pohledy zřepředu a ze strany na pochodující nebo útočící vojáky (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,3,9). Útočící jednotky jsou také mnohokrát zachyceny z mírně šikmého úhlu a zároveň zadního pohledu, aby se čtenář mohl ztotožnit se situací a měl pocit, že se „nachází“ mezi útočícími vojáky.

Rozhovory a projevy politiků jsou pak zobrazeny, buď z velké dálky s přihlížejícím davem, anebo z blízkosti, kdy je zachycen výraz v obličeji a pouze část těla řečníka (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,3,8).

Krajina a stavby jsou zobrazovány s důrazem na „velkolepost“ a „obdiv vyvolávající pocity.“ Vesničané pak mají většinou statickou polohu, kdy je ze snímků poznat, že se na focení postavili a nejedná se o tzv. „momentky.“ Zde se upřednostňuje důraz na kroje, kulturu, „rasové“ a místní rozdíly.

Posledním propagandistickým tahem bych označil v časopise Böhmen und Mähren zlidšťování (intimitu). Jedná se ve své podstatě o propagandistický trik, jak čtenáři ukázat, že jak vojáci, tak politici, jsou obyčejní a prostí lidé, stejně jako zbytek běžné populace.²¹⁹ Jedná se o procesy, kdy vojáci krmí děti, rozmlouvají s vesničany, politici rozdávají dárky k Vánocům, nebo si prohlížíjí výstavy (Böhmen und Mähren, 1940, sešity 1,3,7,12). V příloze jsem druh těchto fotografií označil jako zlidšťující.

Celkové pojetí Böhmen und Mähren je vysvětlitelné přes poznatky Ronalda Barthese a jeho studie Mýtus dnes (Mytologie)²²⁰, ve které prokazuje, že pomocí konotačních řetězců vznikají mýty prakticky v každém okamžiku. Že se tedy mýtotvorný proces nezastavil. Böhmen und Mähren je součástí mytologie na získaném území bývalého Československa.

Mýtotvorný proces slouží k očištění (purifikaci) reality, protože o mýtech se nepochybuje, a tedy k bezproblémovému (hegemonnímu) ovládnutí území. Klíčovou roli v této mytologii hrají takzvaní hrdinové odvedle.

Mýtus je promluva, systém komunikace, sdělení, proto může být mýtus vše²²¹. Obraz podle Ronalda Barthese působí naléhavěji nežli písmo, vnucuje označení (signifikaci) náraz, aniž ji analyzuje, aniž ji rozptyluje. Od okamžiku, kdy je nadán signifikací, se obraz stává jakýmsi

²¹⁹ Těto snaze odpovídají tzv. zlidšťující fotografie vojáků, jak jsem již uvedl výše.

²²⁰ Roland Barthes – Mytologie, str. 107

²²¹ Roland Barthes – Mytologie, str. 107

písmenem.²²² Fotografie je tedy podle Ronalda Barthese promluvou stejně jako novinový článek, předměty samy na fotografiích se stávají promluvou, pokud něco označují.

²²² Roland Barthes – Mytologie, str. 109

8. Závěr

V úvodu své práce jsem si položil několik otázek a po bližším prostudování pěti ročníků časopisu *Böhmen und Mähren*, archivních materiálů a odborné literatury, bych se na ně pokusil odpovědět. Mým cílem bylo studium a analýza manipulativních postupů a vlivů nacistické moci na území Protektorátu Čechy a Morava. Pokusil jsem se zodpovědět otázku, zda mohl mít časopis *Böhmen und Mähren* vliv na své čtenáře a zda mohl ovlivnit názor svých čtenářů.

Po analýze formy, obsahu časopisu, po prostudování náplně jednotlivých vybraných statí a vyhodnocení stylu fotografií, jsem došel k následujícímu zjištění.

Domnívám se, že časopis mohl svého čtenáře přesvědčit, anebo lépe řečeno utvrdit, ve „správnosti a jedinečnosti“ nacistických ideálů. Mohl ho svým obsahem získat k tomu, aby uvažoval o tom, zda přeci jen nacistické pojetí velkoněmecké říše není správné, když se ho zastává taková řada akademických pracovníků, tematická skladba vybraná velmi obezřetně pro propagandistické účely nepochybně k tomu mohla napomoci.

Vycházím z toho poznatku, že modelovými čtenáři časopisu *Böhmen und Mähren* byli říšští Němci, kteří žili nebo přišli do Protektorátu Čechy a Morava. Časopis také nechával vydávat vysoký nacistický úředník v protektorátu, K. H. Frank, pod hlavičkou Úřadu říšského protektora.

Z toho soudím, že o časopis by neměl zájem ten čtenář, který by k listu *Böhmen und Mähren* už předem nepřistupoval s tím, že částečně očekává, jaký bude jeho obsah. Pro výrazný vliv nacistické propagandy také hovoří velké množství článků, které se za celou dobu vydávání časopisu *Böhmen und Mähren* týkaly politiky, respektive politické propagandy. Jednalo se o 96 statí s politicky orientovaným obsahem, který výrazně „oslavoval a prosazoval“ nacistické myšlenky.²²³ Více než články pak pronacistickou propagandu podporovaly fotografie. Zveřejňování snímků bylo nedílnou součástí vzhledu časopisu a fotografie doplňovaly nebo někdy dokonce i nahrazovaly text. Z propagandistického hlediska byly zcela jistě nejdůležitější ty snímky, které nedoplňovaly statě, ale byly zařazeny samostatně pouze se stručnými popisy. Jejich vypovídající hodnota totiž musela být tak silná, že nepotřebovaly již další výraznější komentář.

Výraznější vliv podle mého soudu však časopis *Böhmen und Mähren* mohl mít na „historické povědomí a představy“ svých čtenářů o dějinách Čechů a Němců v prostoru protektorátu a střední Evropy. V časopise se nachází za jeho pětiletou historii 83 historicky orientovaných

²²³ Počet politicky orientovaných článků byl druhý nejčastější „druh“ statí, který jsem v *Böhmen und Mähren* zaznamenal. Nejčastější byly statě o kultuře.

statí. Ačkoliv se zdá, že jich je méně než těch s politickou orientací, je třeba bližší vysvětlení. S historicky orientovanými statěmi souvisela celá řada statí a článků, které jsem zařadil do kategorie politicky orientovaných. Především však ty statě, které orientaci na historii podporovaly, jako statě kulturní a zeměpisné. Statí, které se orientovaly na kulturu, bylo v časopise nejvíce, otištěno jich bylo 154. Zeměpisně orientovaných statí je v listu zveřejněno už „pouze“ 36. Z tohoto zjištění je tedy zřejmé, že „převyprávění dějin“ v proněmeckém duchu bylo beze sporu nejdůležitějším posláním časopisu Böhmen und Mähren.

Vzhledem k velmi dobře propracovanému vzhledu a formě časopisu, například i díky kvalitnímu křídovému papíru, především však díky vážnosti autorů příspěvků, byl časopis Böhmen und Mähren jistým druhem autority. K jeho váženému postavení zcela jistě přispěly i již zmíněná oficiální místa, která ho nechala vydávat.

Ráz „vědeckosti“ pak listu Böhmen und Mähren dodaly osobnosti autorů historických statí a článků. Jednalo se o osoby, které byly váženými odborníky z prostředí Německé univerzity v Praze. Někteří z těchto autorů zde působili již za Československé republiky, za všechny bych jmenoval známého historika a pozdějšího protektorátního náměstka pražského primátora Josefa Pfitznera.

Statě byly také psány jistou naučnou formou, proto se domnívám, že svému čtenáři mohly navodit pocit, že se „začetl do učebnice“, což bylo jistě umocněno pozicí, původem, ale především vzděláním autorů.

Zda mohl mít časopis vliv i na germanizaci českého konzumenta se nedomnívám. Je však třeba vzít v potaz i fakt, že v protektorátu byly uzavřeny vysoké školy již v roce 1939, a tak mohl časopis Böhmen und Mähren představovat pro potenciálního českého čtenáře stejný druh „vědecké vysokoškolské“ autority jako pro čtenáře německého. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že i když český, ostatně stejně jako německý čtenář, o časopis neměl zájem a nekupoval si ho, mohl s ním přijít pravidelně do kontaktu. Když opominu, že si ho přečetlo více lidí v jedné rodině, nebo u přátel, tak Böhmen und Mähren byl distribuován na úřady a školy, kde s ním potenciální čtenáři mohli přijít do styku.

V celkovém hodnocení časopisu se přikláním k tomu, že List říšského protektora Böhmen und Mähren, byl významným propagandistickým nástrojem oficiálních německých úřadů v protektorátu, K. H. Franka, a svojí pozicí mohl výrazně ovlivnit „veřejné mínění“ svých čtenářů.

Archivy a knihovny:

Státní ústřední archiv

Archiv bezpečnostních složek

Národní knihovna

Knihovna Národního muzea

Městská knihovna v Praze

Husova knihovna v Říčanech

Knihovna Fakulty sociálních věd

Knihovna společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích

Seznam použité literatury:

Hannah Arendtová - Původ totalitarismu 1996, 1951

Miloslav Moulis, Dušan Tomášek - K. H. Frank Vzestup a pád karlovarského knihkupce, 1977,2003

Ernst K. Bramsted - Goebbels and Nationale Socialistist Propaganda 1925-1945, vydáno 1965

Ernst K. Bramsted - Dictatorship and Political Police: The Technique of Control by Fear, vydáno 1945

Alena Míšková – Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu, 2002, Karolinum

David Irving, Josef Goebbels – Goebbels, pán myšlenek Třetí říše, 1998

Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV.a, Paseka 2006

Jan Gebhart, Jan Kuklík – Velké dějiny zemí koruny české XV.b, Paseka 2006

Denis McQuail - Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál., 1999

Victor Klemperer - Jazyk Třetí říše: poznámky filologovy. Jinočany: H&H, 2003

Tomáš Pasák- JUDr. Emil Hácha : 1938-1945, Praha, Horizont, 1997

Tomáš Pasák - Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945, Praha 1980

Tomáš Pasák – Pod ochranou říše, Praha, 1998

Tomáš Pasák – Generál Alois Eliáš a odboj, Melantrich, 1991

Detlef Brandes – Češi pod německým protektorátem, Prostor 1999, Colegium Carolinum, 1969

Jan Havránek, Zdeněk Pousta (red.) - Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990). Praha 1995

Jiří Malíř, Pavel Marek a kol. - Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, Doplněk, 2005

Jan Jirák, Barbara Köpplová – Media a společnost, Portál 2003, 2007

Petr Šafařík – List říšského protektora Böhmen und Mähren v kontextu soudobé sudetoněmecké historiografie 2000, 2003, diplomová a rigorózní práce

Prager Zeitungsdienst, č. 77, 12. 4. 1940

ČTK, 8. 4. 1940

Sudetenatlas, Landesplanungsgemeinschaft, 1942

Knihovna Národního muzea, Lidové noviny, 9. 4. 1940

Knihovna Národního muzea, Národní listy, 8. 4. 1940

Knihovna Národního muzea, Národní politiky, 9. 4. 1940

Státní ústřední archiv v Praze, Úřad říšského protektora, 1149

Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 108-12-183

Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 109-12-207

Státní ústřední archiv v Praze, Fond státního tajemníka, 109-112-287

Státní ústřední archiv, Fond státního tajemníka, 109-12-223.

Státní ústřední archiv, Fond státního tajemníka, 109-12-187

Archiv bezpečnostních složek, 301-65-2

Archiv bezpečnostních složek, 305-298-14

Archiv bezpečnostních složek, 325-144-3

Archiv bezpečnostních složek, 44-1/101

Archiv bezpečnostních složek, 109-12-181

Archiv bezpečnostních složek, 110-12-107

Archiv bezpečnostních složek, 110-12-78
Archiv bezpečnostních složek, 110-12-82
Archiv bezpečnostních složek, 325- 180-1
Archiv bezpečnostních složek, 305-412-2
Archiv bezpečnostních složek, Z-I-3068
Archiv bezpečnostních složek, 325-66-1
Archiv bezpečnostních složek, S-430-4
Archiv bezpečnostních složek, Z-6106
Archiv bezpečnostních složek, 27816/47/STB-B-2-781
Archiv bezpečnostních složek, Z-11810/426
Archiv bezpečnostních složek, A-9419/1083-53
Archiv bezpečnostních složek, Z-6106/45
Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3062/413
Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3062/117
Archiv bezpečnostních složek, VII-C-3060
Archiv bezpečnostních složek, 52-1-363
Archiv bezpečnostních složek, 301-4-6
Archiv bezpečnostních složek, 305-190-7
Archiv bezpečnostních složek, 305-518-3
Archiv bezpečnostních složek, 305-571-6
Archiv bezpečnostních složek, 10-P-75
Archiv bezpečnostních složek, 305-638-2
ČSÚ, Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005
www.karlovy-vary.cz
www.wikipedia.org

PŘÍLOHA 1

Seznam autorů, kteří publikovali v časopise Böhmen und Mähren podle počtu otištěných článků.

AUTOR + ČLÁNKY PODLE ROKŮ	1940	1941	1942	1943	1944	1945	Celkem článků
Husty Franz Dr.	9	10	6	1			25
Frank Herman Karl	3	6		3	1		13
Raschhofer Hermann Dr. Dr. Uniprof.	3	3	2	3	1	1	13
Zankl Anton Dipl.Ing	4	1	1		3	1	10
Winter Eduard Dr. Uniprof.	1	5	1		2		9
Wostry Wilhelm Dr. Uniprof.	1		3	1	3		8
Scharp Heinrich Dr.		1		1	5	1	8
Hiebsch Herbert Dr.	2	1	4				7
Wannenmacher Walter Hauptschriftleiter		2	4		1		7
Hanika Josef Dr. Docent	2	2			3		7
Ernstberger Anton Dr. Uniprof.			3	3		1	7
Karg Max Schriftleiter				4	2		6
Frank Eduard Dr.					5	1	6
Dickerhof J. Dr.			2	3			5
Bade Wilfrid Ministerialrat	2	1	1		1		5
Stratil Karl				4	1		5
Hussarek Paul Dr.	4						4
Wucher Waldemar Dr.	1	1	1	1			4
Weizsäcker Wilhelm Dr. Uniprof.	2	1		1			4
Wanderscheck Hermann Dr.	1	2	1				4
Pirchan Gustav Dr. Uniprof.		1	2	1			4
Heydrich Reinhard		2	2				4
Höller Franz Kriegsberichter			2	2			4
Mally Hans Leo			4				4
Zatschek Heinz Dr. Uniprof.		1		2	1		4
Craemer Rudolf Dr. Docent	3						3
Loesh von C. Karl	1	2					3
Schwarz Ernst Dr. Uniprof.	1	1	1				3
Zotz Fridrich Lothar Dr. Uniprof		1	2				3
Trunz Erich Dr. Uniprof.		2	1				3
Schremmer Ernst Dr.			1	2			3
Fischer Heinrich Max Intendant	2		1				3
Fischer Wilhelm Dr. Ministerialrat	1	1	1				3
Vietz P. Karl	3						3
Bachmann Erich Dr. Docent				2	1		3
Xylander von Ritter Rudolf Generalmajor	2				1		3
Krieser Helmut Dr. Ministerialrat			2		1		3
Altrichter Anton Dr.			1		2		3
Fehr Götz Dr.					3		3
Grazian		1		1		1	3
Beyer Joachym Hans Dr. Uniprof.				1	1	1	3
Srbik von Ritter Heinrich Dr. Uniprof.	1		1				2
Helbok Adolf Dr. Uniprof.	1		1				2
Schneeweis Edmund Dr. Uniprof.	2						2
Blaschka Anton Dr. Docent	2						2
Jungbauer Gustav Dr. Uniprof.	1		1				2
Gollhard Walter Dr.	1	1					2
Sedlmayer Adolf Karl Dr. Uniprof.		2					2
Kubitschek Rudolf Dr.		1	1				2
Schreiber Rudolf Dr. Docent		1	1				2
Swoboda M. Karl Dr. Uniprof.		1	1				2
Lepra Konrad Dr.		2					2
Turnwald Wilhelm Dr.		2					2
Bernard Adolf Dr.			1	1			2

Spreitzer Hans Dr. Uniprof.			2			2
Honolka Kurt Dr.				2		2
Neurath von Konstantin	2					2
Müller Friedrich Reichsbankrat	2					2
Dennler Wilhelm Dr. Ministerialrat	2					2
Gadow Reinhold Konteradmiral	1		1			2
Widdel Wilhelm Dramaturg	1	1				2
Menzel Otto		2				2
Pichler Hilmar Franz		2				2
Petwaidic Walter		1	1			2
Stolzenberg Hans		2				2
Watzlik Hans		1	1			2
List Rudolf			1	1		2
Klement von Alfred			2			2
Görgel Alfred				2		2
Pfützner Josef Dr. Uniprof.				1	1	2
Kühn Karl Dr. Prof.				1	1	2
Wirth Hermann Dr. Oberregierungsrat	1				1	2
Jacobi Walter SS-Sturmbannführer		1			1	2
Fischer Ferdinand Dipl. Ing. SS-Obersturmbannführer				1	1	2
Riedel Franz		1			1	2
Schneider Josef Dr.				1	1	2
Schafer Xaver					2	2
Kübnel Josef Fachlehrer		1				1
Schürer Oskar Dr.	1					1
Mauerkircher Friedrich Dr.	1					1
Gregory von Freiherr Karl Dr.	1					1
Danckert Werner Dr. Uniprof.	1					1
Weinelt Herbert Dr. Docent	1					1
Strobl Hans Karl Dr.	1					1
Fischer Erika Dr.	1					1
Vogt Karl Dr. Docent	1					1
Wolters Rudolf Ing. Dr.	1					1
Böckler Erich Dipl. Ing.	1					1
Süsseilch Gustav Dr. Uniprof.	1					1
Hertel Jan Dr.	1					1
Biebal Karl Diplom-Landwirt. Ing.	1					1
Hoffmann Th. Paul Dr.	1					1
Stölting Wilhelm Dr.	1					1
Beer Willy Dr.	1					1
Koscharek Josef Dr.	1					1
Gottlieb Fritz Dipl. Ing	1					1
Kuhn Fridrich Ing.		1				1
Kratky Rudolf Prof.		1				1
Koppen Wilhelm Dr.		1				1
Schneefuss Walter Dr. Uniprof.		1				1
Lindner Werner Dr.		1				1
Hartmann Heinrich Dipl. Ing		1				1
Schlösser Rainer Dr.		1				1
Hohlweck Hubert Dr.		1				1
Haas Robert Dr. Uniprof.		1				1
Ringman Herbert Dr.		1				1
Gesemann Gerhard Dr. Uniprof.		1				1
Kindermann Heinz Dr. Uniprof.		1				1
Hüber Reinhard Dr.		1				1
März Josef Dr. Prof.			1			1

Wagner Karl Dr. Prof.			1			1
Kreller Alois Dr.			1			1
Fischer Eugen Dr. Uniprof.			1			1
Seyseneg-Tschermak von Armin Dr. Uniprof.			1			1
Rudorf Wilhelm Dr. Uniprof.			1			1
Frimmel von Franz Dr. Prof.			1			1
Nietzsche Max Dr. Ing. Prof.			1			1
Thums Karl Dr. Uniprof			1			1
Seyseneg-Tschermak von Erich Dr. Uniprof.			1			1
Tins Benno Dr.			1			1
Haasler Walter Dr. Ing. Prof.			1			1
Isbert Albrecht Otto Dr.			1			1
Leibrock Otto Dr.			1			1
Brand Guido Dr.			1			1
Buntru Alfred Prof.				1		1
Grosser Otto Dr. Uniprof.				1		1
Both von Wolf Dr.				1		1
Markmann Fritz Dr.				1		1
Urban Rudolf Dr.				1		1
Pfeifer Wilhelm Dr.				1		1
Pohl Franz Dr. Prof.				1		1
Viererbl Karl Uniprof.				1		1
Kliment Josef Dr. Privat. Docent				1		1
Ganzer Richard Karl Dr.				1		1
Munareti Ottavio Dr. Uniprof. Itálie			1			1
Mándy Georg von Mad'arsko			1			1
Cuénot Lucien Dr. Uniprof. Francie			1			1
Gökgöl Mirza Dir. Dr. Turecko			1			1
Bertsch Hans Dr. Ministerialrat	1					1
Hufnagel Hermann Oberregierungsrat	1					1
Burgsdorff von Kurt Dr. Unterstaatssekretär	1					1
Walleck Oskar Generalintendant	1					1
Heimburg von Werner Major	1					1
Schönleben Eduard Dr. Ministerialdirektor	1					1
Goebbels Josef	1					1
Jury Hugo Dr. Gauleiter und Reichsstatthalter	1					1
Nielsen Ernst Unteroffizier	1					1
Wedelstädt von Erich Ministerialrat	1					1
Gross Theo Staatskommissär	1					1
Jurda Franz Karl Reichshauptstellenleiter der NSDAP	1					1
Kayser Otto Oberstleutnant		1				1
Brüninghaus Willi Konteradmiral		1				1
Hermann Peter Generalleutnant		1				1
Wild Karl Dr. Zentraldirektor der Stadt Pilsen		1				1
Kope Hans Stabzahlmeister		1				1
Willim Ewald Bibliotheksinspektor		1				1
Tuka Vojtech Dr. Ministerpräsident		1				1
Karmasin Franz Ing. SA-Obergruppenführer		1				1
Rosenberg Alfred Reichsminister Reichsleiter		1				1
Funk Walter Dr. h.c. Reichsminister			1			1
Looks Hans Obersfeldmeister			1			1
Niehaus Imke Maidenhauptführerin			1			1
Göckeritz Anneliese Staboberführerin			1			1
Schneider-Fricke Mini Maidenoberführerin			1			1
Fischer Hans Oberfeldmeister			1			1
Hagenbarth Armin Josef Hauptschriftleiter			1			1

Lindemann Gotthelf Oberregierungsrat			1			1
Wiarda Siegfried Dr. Oberregierungsrat			1			1
Kiesel Günter gaustudentenführer				1		1
Adolf Bernard Dr. Generaldirektor				1		1
Daluege Kurt SS-Oberst-Gruppenführer				1		1
Spengler Wilhelm Dr. SS-Obersturmbannführer				1		1
Himmler Heinrich Reichsführer der SS				1		1
Knoop Fritz Gebietsführer				1		1
Zuber Helmut Dr. SS-Oberturmbannführer				1		1
Francke Curt Oberlandforstmeister				1		1
Frick Wilhelm Dr. Reichsprotektor				1		1
Lammers Hans Dr.				1		1
Krejčí Jaroslav Dr.				1		1
Rilke Maria Rainer	1					1
Kraus Felix	1					1
Maydell von Baron Kurt	1					1
Baumann Hans	1					1
Blunck Friedrich Hans	1					1
Drescher Otto	1					1
Lerch Gustav		1				1
Krötz Robert		1				1
Oczlon Josef		1				1
Hölderin Friedrich		1				1
Petzet Heinrich		1				1
Falk Friedrich		1				1
Burte Hermann		1				1
Hinrichs August		1				1
Kircher Rudolf		1				1
Loesch von C. Karl		1				1
Teich Gerhard		1				1
Haag Den - Essen van Jac		1				1
Stuckenschmidt Heinz Hanz		1				1
Sturm Stefan		1				1
Fiala Fritz		1				1
Gašpar Tido		1				1
Medricky Gejza		1				1
Zschelletschky Herbert		1				1
Wessely Herbert		1				1
Brichta-Hauska M. A.		1				1
Reiche Dietlof Helmut		1				1
Pollak Walter		1				1
Petvaidic Walter		1				1
Ahrens Georgine			1			1
Lohmann Wilhelm			1			1
Britting Georg			1			1
Lohse Günter			1			1
Stefan-Eis Ruth			1			1
Brinken den von Gertrud			1			1
Götzenauer G.J.			1			1
Steiger Anton			1			1
Heuchert O.				1		1
Rosh Reinhold				1		1
Brehm Bruno				1		1
Boehland Johannes				1		1
Strebich Max				1		1
Trabauer Karl				1		1

Schneider Gerd				1			1
Moravec Emanuel Minister fuer Schulwesen					1		1
Höhn Reinhard Dr. Univ. Prof.					1		1
Mayer L. Hermann					1		1
Dockerhoff I. Dr.					1		1
Lehmann Emil Dr. Prof.					1		1
Koberg Fritz Dr.					1		1
Busch Guenter Dr.					1		1
Bittner Konrad Dr. Univ.-Prof					1		1
Birke Ernst Dr. Doz.					1		1
Musik Rudolf					1		1
Braun W. E. Dr. Direktor					1		1
Zottmann Otto Karl PK-Kriegsberichter					1		1
Bergel Josef Dr. Oberarchivrat					1		1
Halfeld Adolf Dr.					1		1
Knapp Werner Dr.					1		1
Tiso Josef Dr.					1		1
Höfle Hermann SS-Obergruppenführer					1		1
Scheinost Jan Hauptschriftleiter der Narodni politika					1		1
Schwabe Karl Dr. Landesvizepresidaent					1		1
Vajtau Emanuel Dr. Hauptschriftleiter						1	1
Feyl Othmar Dr.						1	1
Bös Josef Schriftleiter						1	1
Marein - Müller Jupp						1	1
Wessely Kurt Dr.						1	1

PŘÍLOHA 2.

Tabulka žánrů statí v časopise Böhmen und Mähren.

1940	Σ	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN	ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
HISTORIE	17				1	2	2	4	1	1	3	2	1
POLITIKA	17				1	3	1	2		1	3	3	3
VÁLKA	8					1	2	1	1		1		2
ZEMĚPIS	12				2	1	1	1	1	2	1	3	
KULTURA	27				1	3	4	2	3	4	3	1	6
HOSPODÁŘSTVÍ	15				2	1	2	1	2	1	1	2	3
OSOBNOST					K.H.Frank Von Neurath	Burgsdorff	Denler	K.H.Frank			K.H.Frank J. Goebels	H. Jury	Von Neurath
SOUČASNOST	8				2	2			1	1		1	1
ÚVODNÍ ČLÁNEK					B u. M. v německém prostoru	B u. M. v německé krajině	B.u.M. jako německá kulturní půda	Hrady v B.u.M. jako svědkové německé kultury		O stavbě měst B.u.M.	Moravská krajina	NSDAP v B.u.M.	B.u.M. ve válečném roce 1940

1941	Σ	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
HISTORIE	20	2	1	3	1	2	2
POLITIKA	29	2	2	2	2	4	4
VÁLKA	19	2		2	2	3	2
ZEMĚPIS	11				3		1
KULTURA	36	2	5	2	3	1	5
HOSPODÁŘSTVÍ	16	1	1	2	3	1	1
OSOBNOST		K.H.Frank			K.H.Frank	R. Heydrich K.H.Frank	
SOUČASNOST	12	2	1	1		2	2
ÚVODNÍ ČLÁNEK		Vítězství nacionalistických myšlenek	B.u.M. v duchovním prostoru říše	Kulturní prostor a princip nacionality	Pízeň	Podíl SS a SD na pořádku v Evropě	Italie

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1	2	1	2	1	2
2	2	1	3	3	2
3		2	1	1	1
2	1		3		1
2	3	5		5	3
1	1	2	2	1	
			K.H.Frank		R. Heydrich, K.H.Frank A.Rosenberg
2	1		1		
Za svobodu a jednotu Evropy	Evropa a národy	Boj o oltáře německé duše	Vzpomínky na Andreje Hlinku	Sabotáž na zdravém lidském rozumu	

1942	Σ	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
HISTORIE	15	2		2	2	2	3
POLITIKA	11	1	2		2	2	1
VÁLKA	18		5	3	2	1	2
ZEMĚPIS	8					2	
KULTURA	35	2	1	4	1	5	2
HOSPODÁŘSTVÍ	20	6	6	1	1	1	3
OSOBNOST		R. Heydrich		R. Heydrich			
		W. Funk					
SOUČASNOST	3		1		1		
ÚVODNÍ ČLÁNEK		Protectorátní hospodářství ve službách říše	Státní právo a reorganizace vlády	Významná změna pořádku	O vzniku národního povědomí ve vůdcově vlasti	Šumava	Reinhard Heydrich

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1		0		3	
2		1			
1		1		3	
2		4			
11		4		5	
2		1			
Světový význam Gregora Mendela		Českomoravský prostor ve vztahu k střední a jižní Evropě		Smysl a poslání	

1943	Σ	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
HISTORIE	10	1		2		2	
POLITIKA	21	3		4		3	
VÁLKA	3	1					
ZEMĚPIS	4			1			
KULTURA	23	9		2		2	
HOSPODÁŘSTVÍ	1					1	
OSOBNOST				K.H.Frank		K. Daluge K.H.Frank	
SOUČASNOST	8	1		2			
ÚVODNÍ ČLÁNEK		Obět		Česko a nová Evropa		Myšlenky R. Heydricha	

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
2				3	
		8		3	
1				1	
1				2	
3		3		4	
F. Fischer		W.Frick, K.H.Frank J.Krejčí		J.Pfizner	
4				1	
Sudetoněmecké mládežnické hnutí		Uvedení a řeč protektora W. Fricka		Naše země	

1944	Σ	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
HISTORIE	18	1		2		1	
POLITIKA	15	5		3		1	
VÁLKA	3						
ZEMĚPIS	1						
KULTURA	27	5		5		7	
HOSPODÁŘSTVÍ	1	1				1	
OSOBNOST		K. H. Frank, Emanuel Moravec		Josef Pfitzner			
SOUČASNOST	8	1				2	
ÚVODNÍ ČLÁNEK		Pět let protektorátu Čechy a Morava		K narozeninám vůdce		Rozhodnutí pro všechny	

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
5		3		6	
1		1		4	
1		2			
				1	
3		4		3	
H. J. Beyer				Josef Tiso	
1		2		2	
Herder a pád národů		Domněnky a výsledky		Cesta Slovenska	

1945	LEDEN	ÚNOR
HISTORIE	3	
POLITIKA	4	
VÁLKA		
ZEMĚPIS		
KULTURA	6	
HOSPODÁŘSTVÍ	1	
OSOBNOST	Emanuel Vajtauer	
SOUČASNOST	5	
ÚVODNÍ ČLÁNEK	Jalta - Zdání a skutečnost	

1940 - 1945	
Celkem historie	83
Celkem politika	96
Celkem válka	51
Celkem zeměpis	36
Celkem kultura	154
Celkem hospodářství	54
Celkem současnost	44

PŘÍLOHA 3

Tabulky druhů fotografií v časopise Böhmen und Mähren za rok 1940.

FOTO - 1940	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN	ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
OSLAVUJÍCÍ	12	7	5	5			3	7	19
HEROIZUJÍCÍ	4	6	18	2			1	3	9
ZLIDŠŤUJÍCÍ	4				2			2	6
DŮSTOJNÉ	10	12	20	15	22	20	36	30	18
POČET FOTEK	30	25	43	22	24	20	40	42	51

OSOBNOSTI	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN	ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
K. H. Frank	2	2	1					1	1
Adolf Hitler	7			2			1	3	8
K. von Neurath	1	1	1	1				1	2
Josef Goebels							1	9	2

ČINNOSTI	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN	ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
Rozhovory, projevy	5	1	2				2	4	27
Zdravení	5	1		2			1		3
Pohyb	1	1							3
Chůze, pochod, slavnost	7	5	1	2				2	2
Situace, portrét, krajina	12	13	22	15	24	20	36	35	2
Boje, fronta		4	18	3			1	1	14

PŘÍLOHA 4.

Ukázka obálky časopisu a fotografií v Böhmen und Mähren.

H E F T 3

J U N I 1 9 4 0

0000

Bö^öhmen Mä^ähren und

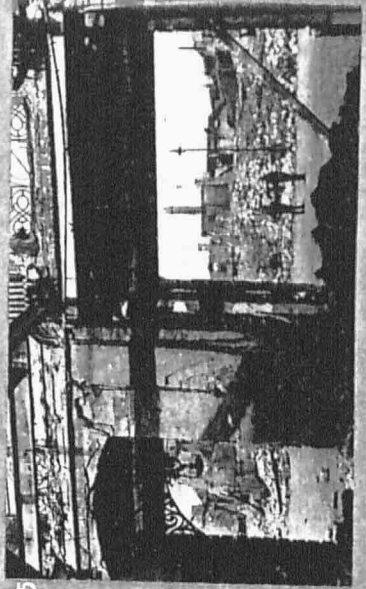
V O L K U N D R E I C H V E R L A G P R A G

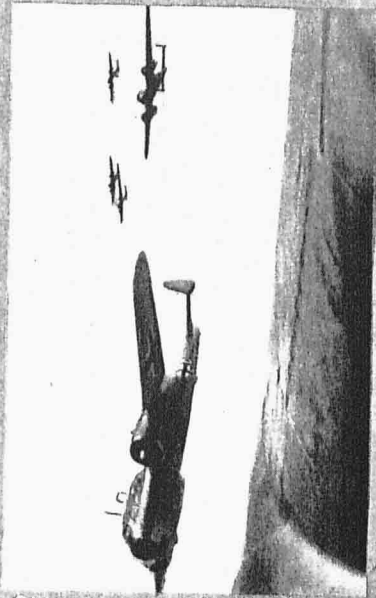
13

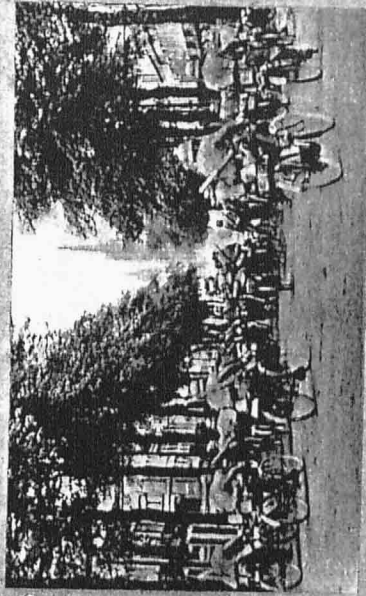
14

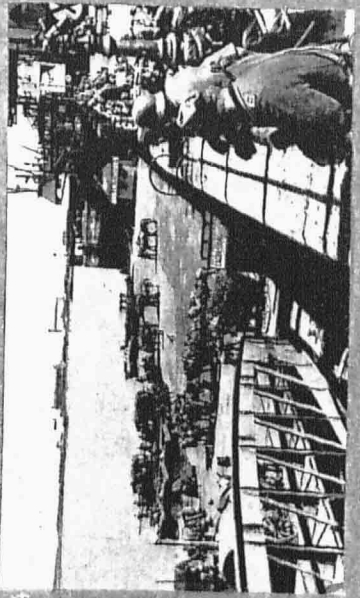
15

16

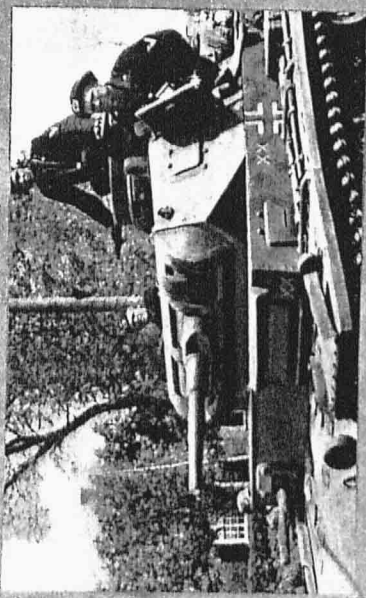
17

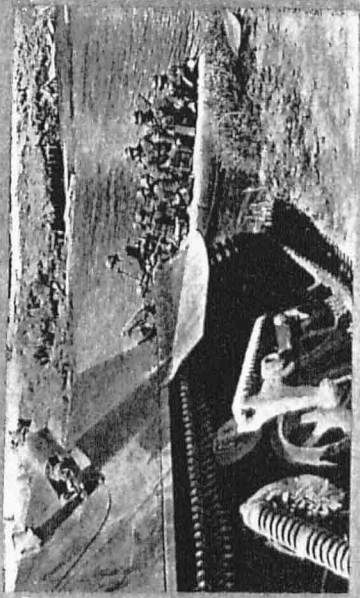
18

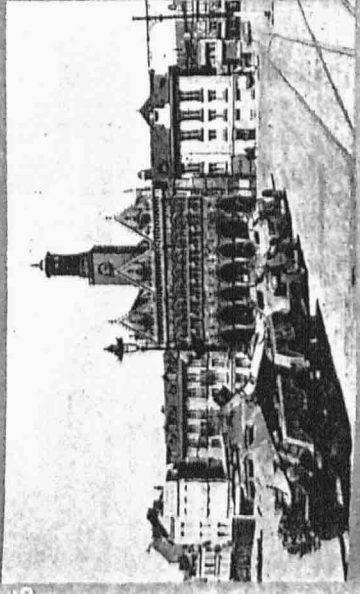
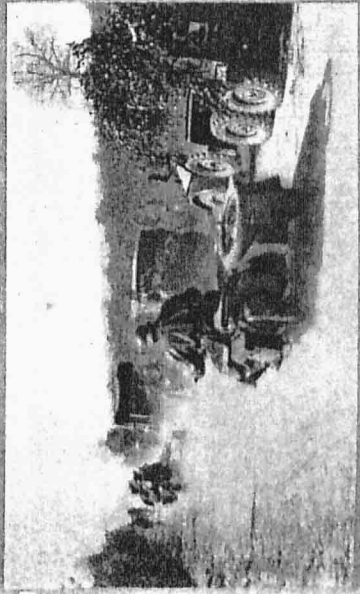
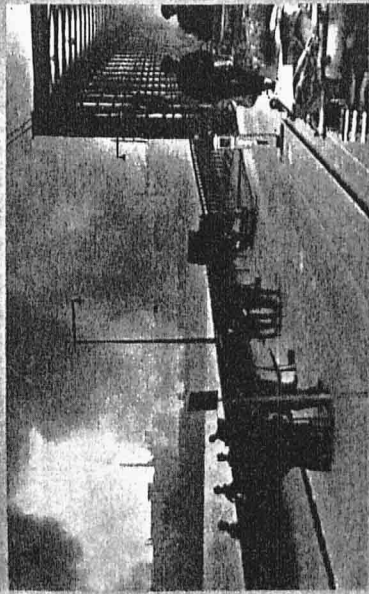
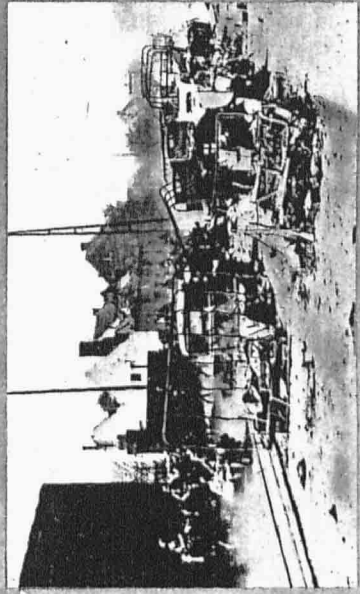
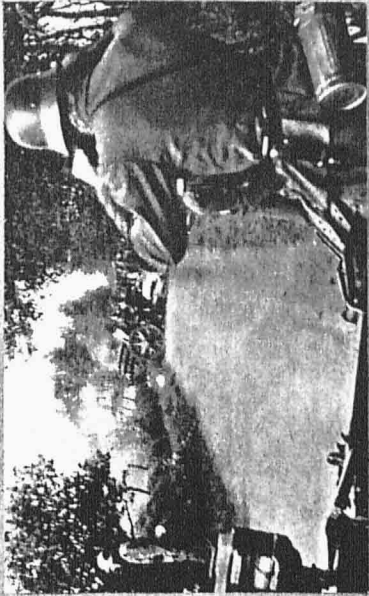
19

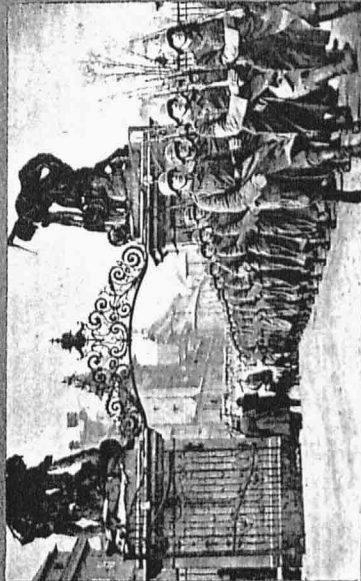

20

21

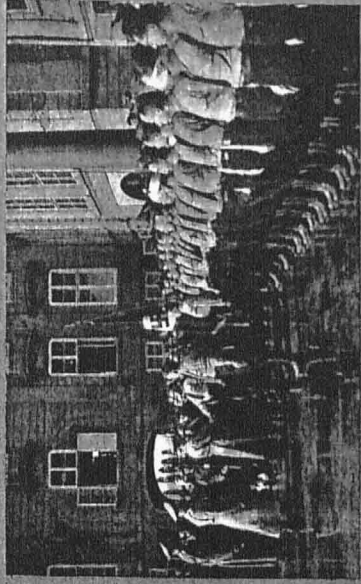

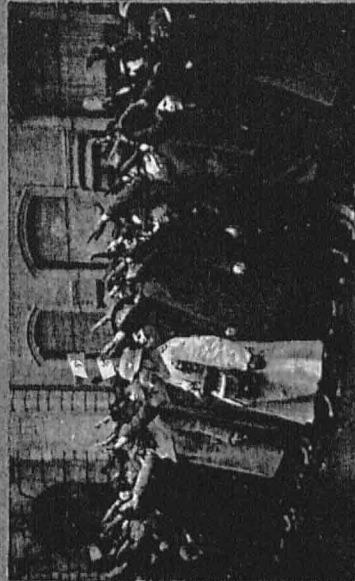
4

5

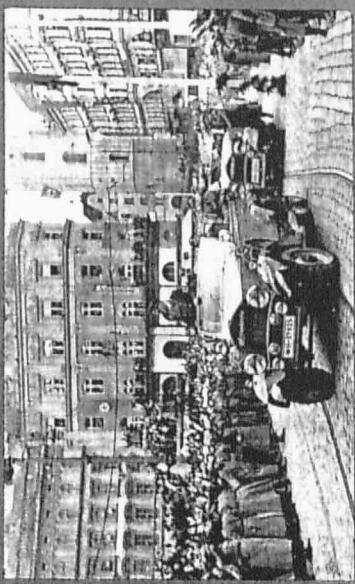
6

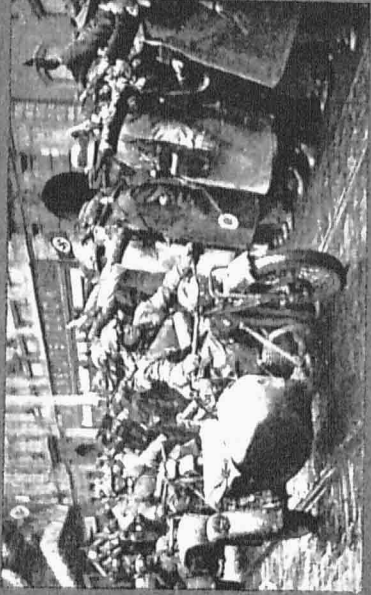
10

11

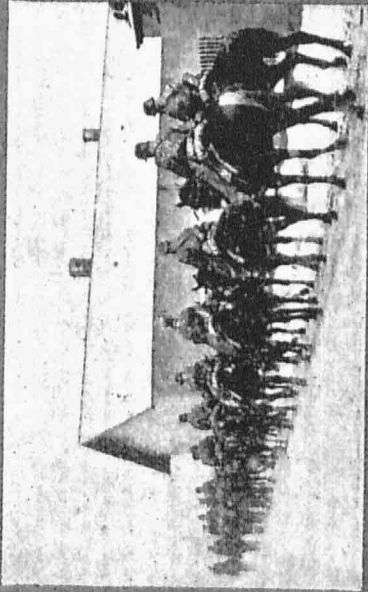
12

3

4

2

8

1

7

